

Quick Scan
Duurzaamheids-
programma
2016-2022
gemeente Alkmaar
REKENKAMERCOMMISSIE ALKMAAR

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Conclusies en aanbevelingen	4

Bijlagen:

1. Eindrapport CE Delft 'Quick scan Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 gemeente Alkmaar
2. Ambtelijk wederhoor
3. Reactie op ambtelijk wederhoor
4. Bestuurlijk wederhoor

1. Inleiding

Het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 vormt samen met hetgeen in het coalitieakkoord 'Alkmaar aan zet' is afgesproken, de visie van de gemeente Alkmaar op het gemeentelijk klimaat- en energiebeleid. De toenemende aandacht voor duurzaamheid en de rollen die de overheid daarin kan spelen waren voor de rekenkamercommissie van de gemeente Alkmaar reden om het milieuonderzoeksbureau CE Delft te vragen een quickscan uit te voeren van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Alkmaar. Hierbij is als centrale vraag gesteld (1) maak een terugblik op de oorspronkelijke doelstellingen en fundamenten van het duurzaamheidsprogramma en (2) vorm een oordeel over de wijze waarop de gemeente het onderhavige programma uitvoert.

Een belangrijk uitgangspunt voor de quickscan naar het gemeentelijk klimaat- en energiebeleid is dat de gemeente Alkmaar vooral een initiërende, organiserende en faciliterende rol vervult. De uitvoering van de duurzaamheidstaken berust hoofdzakelijk bij derden. De rekenkamercommissie vindt het in dit licht dan ook belangrijk om te wijzen op de onduidelijkheid over wie uiteindelijk de kosten zal dragen voor de tal van duurzaamheidsmaatregelen die de overheid neemt en gaat nemen. Dit verdient nadrukkelijke aandacht omdat deze onzekerheid het vertrouwen in de overheid kan schaden.

De rekenkamercommissie dankt het college en de ambtelijke organisatie voor de medewerking die zij heeft ontvangen bij de uitvoering van dit onderzoek.

Als bijlage treft u het rapport van CE Delft aan, alsmede het ambtelijk wederhoor en de reactie van CE Delft daarop. Tevens is de bestuurlijke reactie van het college bijgevoegd.

Hieronder vindt u een korte samenvatting van de conclusies uit dit rapport met daarbij gevoegd per onderdeel een aanbeveling van de rekenkamercommissie.

2. Conclusies en aanbevelingen

De stand van zaken is dat verschillende projecten vanuit het Duurzaamheidsprogramma zijn gestart op het gebied van hernieuwbare energie, energiebesparing en duurzame energie. Om invulling te geven aan het Duurzaamheidsprogramma, stelt de gemeente ieder jaar een uitvoeringsagenda op met projecten, die de gemeente presenteert in een bijeenkomst met de raadsleden.

Het centrale uitgangspunt bij de selectie van maatregelen is bijdragen aan het hoofddoel van het programma (CO₂-reductie), maar het ambitieniveau van maatregelen is vaak niet geconcretiseerd: In de uitvoeringsagenda's zijn per maatregel ambities gespecificeerd, maar deze zijn slechts voor een (klein) deel gekwantificeerd. Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau van de maatregelen is en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt. Daarnaast ontbreekt een integraal beeld van de totale uitgaven voor duurzaamheid.

Aanbeveling 1

Gelet op het feit dat de doelstellingen in de uitvoeringsagenda slechts voor een deel gekwantificeerd zijn en dit zowel het ambitieniveau als de controleerbaarheid ervan bemoeilijkt, beveelt de rekenkamercommissie aan het College aan om per onderdeel van het uitvoeringsprogramma een controleerbaar doel op te nemen dat SMART geformuleerd is.

Aanbeveling 2

De rekenkamercommissie vindt het in het licht van de onzekerheid die kan ontstaan over de te dragen kosten voor duurzaamheid belangrijk dat het beeld van de totale uitgaven voor duurzaamheid inzichtelijk wordt gemaakt, zodat een debat in de breedte over de kosten van duurzaamheid mogelijk wordt. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan om dit totale beeld jaarlijks op te leveren op een daarvoor logisch moment (bijvoorbeeld bij de jaarlijkse verantwoordingsstukken of via de informatiebrief 'ontwikkelingen duurzaamheid').

Het (CO₂-) effect van gemeentelijke maatregelen wordt niet gemonitord: de gemeente laat periodiek de CO₂-uitstoot, het aandeel hernieuwbare energie en het energiegebruik in de gemeente monitoren. Dit gaat over de ontwikkeling van de totale uitstoot in de gemeente. Een aandachtspunt is dat het (CO₂)-effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen momenteel nog niet wordt meegenomen in deze monitor. De monitor zou zich ook kunnen richten op tastbare resultaten.

Aanbeveling 3

Aangezien CO₂-effecten van de gemeentelijke maatregelen niet in de monitor worden meegenomen, maar het vooral gaat over de ontwikkeling van de totale uitstoot in de gemeente, is dit weinig tastbaar voor de inwoners van Alkmaar. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan om meer aansluiting te zoeken in de monitor met resultaten die voor inwoners tastbaar zijn. Door deze resultaten meer tastbaar te maken in de monitor kan het debat over de maatregelen in relatie tot te bereiken resultaten met meer focus gevoerd worden in de Raad.

Voorbeelden van terreinen met kansen voor succesvol beleid zijn energiebesparing bij bedrijven, opwekking zonne-energie bij nieuwe bedrijventerreinen en voedselbeleid: Een groot potentieel voor energiebesparing lijkt te liggen bij bedrijven die in de zogenaamde Milieucategorie 3 vallen. Dit zijn bedrijven die nog niet allemaal op structurele basis door de Regionale Uitvoeringsdienst worden bezocht, maar wel een relatief grote milieu-impact hebben. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Aanbeveling 4

In het rapport staat een aantal voorbeelden opgenomen van maatregelen die binnen de invloedssfeer van de gemeentelijke organisatie liggen. Het voorbeeld van het RUD NHN is hierbij een voorbeeld van een quick win. De rekenkamercommissie beveelt aan om breed te inventariseren binnen de organisatie waar quick wins liggen met een groot duurzaamheidspotentieel en de uitkomsten hiervan te presenteren aan de Raad.

Bijlage 1



**Quicksan
Duurzaamheids-
programma 2016-2020
gemeente Alkmaar**



CE Delft

Committed to the Environment

Quickscan

Duurzaamheidsprogramma

2016-2020 gemeente Alkmaar

Dit rapport is geschreven door:
Thomas Huigen
Geert Warringa

Delft, CE Delft, april 2019

Publicatienummer: 19.180029.065

Gemeenten / Beleidsplannen / Duurzaamheid / Analyse

Opdrachtgever: Gemeente Alkmaar
Uw kenmerk: Verplichtingenummer 188202201

Alle openbare publicaties van CE Delft zijn verkrijgbaar via www.ce.nl

Meer informatie over de studie is te verkrijgen bij de projectleider [Geert Warringa](#) (CE Delft)

© copyright, CE Delft, Delft

CE Delft

Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, NGO's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al 40 jaar werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.



Inhoud

1	Inleiding	4
	1.1 Aanleiding	4
	1.2 Doelstelling	4
	1.3 Aanpak in vogelvlucht	4
	1.4 Leeswijzer	4
2	Stand van zaken, uitgangspunten en monitoringmodel	5
	2.1 Duurzaamheidsprogramma Alkmaar 2016-2020	5
	2.2 Projecten Duurzaamheidsprogramma	7
	2.3 Analyse uitgangspunten programma	8
	2.4 Monitoringsmodel	9
	2.5 Samenvattend	9
3	Terreinen met potentiële duurzaamheidswinst	11
	3.1 Inleiding	11
	3.2 Handhaving energiebesparingsverplichting Wet milieubeheer	11
	3.3 Verduurzaming bedrijventerreinen	12
	3.4 Voedselbeleid	13
	3.5 Samenvattend	13
4	Conclusies	14
	4.1 De belangrijkste conclusies zijn:	14
5	Bibliografie	15
A	Woordenlijst	16
B	Uitvoeringsagenda's 2016-2018	17
	B.1 Uitvoeringsagenda 2016	17
	B.2 Uitvoeringsagenda 2017	18
	B.3 Uitvoeringsagenda 2018	19
	B.4 Uitvoeringsagenda 2019	21
	B.5 Voortgang 2018 Programma Duurzaam Alkmaar	21
C	Speerpunten Duurzaamheidsprogramma 2016-2020	24
	C.1 Duurzame energie	24
	C.2 Energiebesparing	24
	C.3 Duurzame gemeente	25
D	Organisatie	26
	D.1 Programmteam	26
E	Toekomstig duuzaamheidsbeleid	27
F	Duurzaamheidsprogramma Begroting 2018	28
G	Alkmaarse monitor duurzaamheid	29
H	Overige beleidsdocumenten duurzaamheid	32



H.1	Coalitieakkoord 2018-2022	32
H.2	Het Afvalbeleidsplan 2016-2020 (en de voorganger Afvalbeleidsplan 2010-2014)	32
H.3	Groenbeleidsplan Alkmaar 2017-2027	33
I	Kwantitatieve doelen in uitvoeringsprogramma's 2017 en 2018	34
I.1	Projecten met kwantitatieve doelen in de uitvoeringsagenda 2017	34
I.2	Projecten met een kwantitatief doel voor 2018	34

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Met het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 geeft de gemeente Alkmaar invulling aan haar klimaat- en energiebeleid. Het gaat om het Alkmaarse beleid voor duurzame energie, energiebesparing en duurzame gemeente (inclusief circulaire economie). Ook in het Coalitieakkoord 'Alkmaar aan zet' is een aparte paragraaf opgenomen over duurzaamheid. Deze richt zich vooral op het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie.

De rekenkamercommissie van de gemeente Alkmaar heeft CE Delft gevraagd om een quickscan uit te voeren van het Duurzaamheidsprogramma. Het gaat hierbij zowel om (1) een terugblik op de oorspronkelijke doelstellingen en fundamenten van het programma als om (2) een beoordeling van de wijze waarop de gemeente het programma daadwerkelijk uitvoert. Voorliggend rapport geeft de resultaten van de quickscan weer.

1.2 Doelstelling

Doelstelling is het geven van een beoordeling op hoofdlijnen van het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 van de gemeente Alkmaar. Het gaat hierbij om de volgende vier vragen:

1. Wat is de stand van zaken van het programma?
2. Zijn de uitgangspunten van het programma voldoende concreet geformuleerd?
3. Kent het programma een model van monitoring en werkt dat?
4. Welke kansen zijn er voor succesvol beleid (onder andere op basis van voorbeelden van andere gemeenten)?

1.3 Aanpak in vogelvlucht

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we eerst een dossieranalyse uitgevoerd. Belangrijke documenten zijn het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020, de uitvoeringsagenda's die hieruit zijn voortgekomen, monitoringsrapportages, etc. Aanvullend hebben we enkele interviews uitgevoerd met beleidsmedewerkers van de gemeente en één van de wethouders (coördinerend wethouder duurzaamheid). Op basis van deze informatie hebben we de beoordeling op hoofdlijnen uitgevoerd van het Duurzaamheidsprogramma, de gehanteerde beleidsinstrumenten en het monitoringsmodel.

1.4 Leeswijzer

De opzet van het rapport is als volgt:

- In Hoofdstuk 2 gaan we in op het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020, het gehanteerde monitoringmodel en de uitgangspunten van het programma. Hiermee geven we antwoord op Onderzoeksvraag 1, 2 en 3.
- In Hoofdstuk 3 bespreken we de terreinen waar de gemeente relatief veel duurzaamheidswinst kan realiseren. Hiermee gaan we in op Onderzoeksvraag 4.
- In Hoofdstuk 4 presenteren we de conclusies.

2 Stand van zaken, uitgangspunten en monitoringmodel

2.1 Duurzaamheidsprogramma Alkmaar 2016-2020

Op 24 maart 2016 is het programma Duurzaam Alkmaar 2016-2020 vastgesteld door de gemeenteraad. Het programma bouwt deels voort op het Alkmaars Energieprogramma van 2011-2015 en het Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie in de regio Alkmaar 2015-2020. In deze documenten is het beleid van de gemeente beschreven op het gebied van energiebesparing en duurzame energie. Belangrijke thema's zijn duurzame mobiliteit, uitbreiding van het warmtenet, isolatie en duurzame energieopwekking.

Het hoofddoel van het Duurzaamheidsprogramma is het terugdringen van de CO₂-uitstoot op het gemeentelijk grondgebied. Voor 2020 heeft de gemeente zich in regionaal verband tot doel gesteld de CO₂-uitstoot met 20% te verminderen ten opzichte van 2010. Ook wil de gemeente 20% van de gebruikte energie opwekken met hernieuwbare bronnen in 2020 en 20% energiebesparing realiseren ten opzichte van 2010¹. Op de lange termijn (2040-2050) wil de gemeente Alkmaar energieneutraal zijn.

In de gemeentebegroting voor het jaar 2019 zijn ook een aantal doelen opgenomen. Het gaat om een daling van 10% van het energiegebruik in 2018, 5.500 aangesloten woningequivalenten in 2020, een aandeel hernieuwbare energie van 8% in 2018 en 220 laadpalen in het jaar 2020. Het valt ons op dat de doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing (althoewel voor 2018 geformuleerd) veel lager zijn dan de doelen voor 2020 die in regionaal verband zijn geformuleerd.

Het Duurzaamheidsprogramma is geen dichtgetimmerd uitvoeringsplan, maar functioneert als kader waarbinnen nieuwe projecten kunnen worden geïnitieerd door de gemeente en externe partijen. Om invulling te geven aan het Duurzaamheidsprogramma, stelt de gemeente ieder jaar een uitvoeringsagenda op met concrete projecten, die de gemeente aan het einde van het jaar presenteert in een bijeenkomst met de raadsleden. De projecten worden geselecteerd op basis van een evaluatie van eerdere projecten (succesvolle projecten) en landelijke ontwikkelingen, zoals de recent aangekondigde extra gemeentelijke opgaven als gevolg van landelijk beleid (bijvoorbeeld gebouwde omgeving van het aardgas af). Daarnaast organiseert de gemeente (begin van het jaar) een bijeenkomst waarin monitoringscijfers van het HVC worden besproken (zie Bijlage G), gecombineerd met een locatiebezoek bij een duurzaam initiatief in de gemeente².

¹ Deze doelen komen voort uit het burgemeestersconvenant van 2008, waarin 5.000 EU-gemeenten (inclusief de gemeente Alkmaar), de Europese klimaat- en energiedoelstellingen voor 2020 hebben onderschreven. Vanwege een gebrek aan gegevens is de referentiedatum in plaats van 2008 voor alle drie '20%' doelen aangepast naar 2010. Er werd uitgegaan van het 'burgemeestersconvenant 2008' maar de gegevens bleken vervolgens pas beschikbaar vanaf 2010.

² Het karakter van de bijeenkomsten is vooral informeren door een presentatie met mondelinge toelichting en gelegenheid tot vragen en discussie.



In het Duurzaamheidsprogramma is een overzicht gegeven van de speerpunten en het meetbare resultaat. Deze zijn (samen met de gemeentelijke rol) weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1 - Onderdelen per speerpunt, het meetbaar resultaat en rol van de gemeente

Thema	Meetbaar resultaat	Gemeentelijke rol
Speerpunt Duurzame Energie		
Uitbreiding warmtenet HVC	Aantal woningequivalenten die warmte afnemen, ton CO ₂ -besparing	Samenwerken met partijen, verkennen uitbreiding warmtenet
Biomassa (kennisregio)	Hoeveelheid groengasproductie, aantal banen, aantal onderzoeksprogramma's, aantal samenwerkende partijen	Faciliteren, aantrekken bedrijven
Ruimte voor zon	Aantal zonnepanelen	Kennisoverdracht, regelgeving aanpassen, planologische medewerking verlenen
Collectieve duurzame energie	Aantal projecten en vermogen initiatieven	Samenwerken met partijen, verkennen warmtebronnen
Smart grid	Aantal projecten waarbij smart grid wordt ingezet	Onderzoek naar smart grid-gebieden
Woningen	Een hoger energielabel per woning	Advies, faciliteren, regelgeving aanpassen
Speerpunt Energiebesparing		
Bedrijven	Aantal bedrijven dat duurzaamheidsmaatregelen heeft getroffen	Regionale Uitvoeringsdienst handhaaft Wet milieubeheer, ondersteuning energiebesparing projecten
Maatschappelijke gebouwen	Een hoger energielabel per gebouw en aantal zonnepanelen	Onderwijspakketten duurzaamheid, bewustwording
Afval en circulaire economie	Aantal projecten of initiatieven, aantal quickscans circulair	Stimuleren afvalscheiding en afvalvermindering huishoudens, quickscan aanbieden circulair bedrijventerreinen
Energieneutraal bouwen	Aantal energieneutrale gebouwen	Stimuleren BENG, onderzoek met InHolland naar energieneutraal bouwen
Duurzame mobiliteit en transport	Aantal laadpunten elektrische auto's en % uitstootvrij groepsvervoer en openbaar vervoer	300 oplaadpunten in 2020, e-fietsen door middel van fietspaden en fietsstallingen, duurzame bevoorrading binnenstad
Speerpunt Duurzame gemeente		
Gemeentelijke bedrijfsvoering en beleid	Energielabel, vermogen van zonnepanelen (1 MW) en energieverbruik van gemeentelijke panden	1 MW zon-PV op gemeentelijk vastgoed, duurzaam inkopen van e-auto's, 100% maatschappelijk verantwoord inkopen
Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	Fair trade-titel, aantal bedrijven/ondernemers met een keurmerk	Inzetten op Fair trade-gemeente, stimulering biologische- en streekproducten en Green Key-label horecabedrijven

2.2 Projecten Duurzaamheidsprogramma

Om invulling te geven aan het Duurzaamheidsprogramma, stelt de gemeente ieder jaar een uitvoeringsagenda op met projecten (zie Bijlage A). De meeste projecten uit de uitvoeringsagenda's zijn projecten die langer dan een jaar lopen.

Voorbeelden van langlopende projecten uit de uitvoeringsagenda's van 2016, 2017, 2018 en 2019 zijn:

- Het stimuleringsfonds Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar (DECRA) dat investeert in duurzame projecten. Het fonds is in 2014 opgericht en is voortgevloeid uit een samenwerking tussen de gemeente, HVC en andere gemeenten. De coöperatie heeft geïnvesteerd (€ 100.000) in een windmolen (revolverend fonds) dat de elektriciteitsopbrengsten kan inzetten voor andere duurzame projecten.
- Voor de uitbreiding van het warmtenet brengt de gemeente partijen bij elkaar en onderzoekt welke gemeentelijke gebouwen aangesloten kunnen worden. Voor 2018 zijn 500 tot 1.000 nieuwe aansluitingen op het warmtenet voorzien.
- Aanleggen van elektrische laadpalen (153 tot en met oktober 2018).
- Het Energieke Regio-project waar bedrijven en instellingen verduurzamen door begeleiding bij onderzoek en realisatie van maatregelen.
- Wijk-woonaanpak voor het verduurzamen van woningen door het opstellen van een kansencarta energiebesparing voor een wijk, het voorzien van een aantal zogenaamde 'referentiewoningen' van advies van de renovatie- en financieringsmogelijkheden en een toelichting hiervan aan de wijkbewoners, als voorbeeld voor de rest van de woningen in de wijk.
- Eerlijk Winkelen, dat consumenten bewust maakt van winkels die fair trade, biologische en/of tweedehandse producten verkopen.

Nieuwe projecten in de uitvoeringsagenda's van 2018 en 2019 zijn:

- het plan om een geluidscherm met zonnepanelen te realiseren op de Huiswaarderweg (wacht op subsidie);
- het starten van een lokaal waterstofoverleg;
- het voorbereiden van een subsidieaanvraag voor een Horizon 2020-project om innovaties aan te wakkeren in energiepositieve gebouwen (wekken meer energie dan dat zij verbruiken);
- het organiseren van informatieavonden over het aanschaffen van zonnepanelen die ertoe hebben geleid dat 7.308 zonnepanelen zijn aanschaf door particulieren;
- onderzoek doen naar zonnepanelen op gemeentelijke parkeerterreinen en het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijke panden (Stadskantoor, Stadswerk en Poppodium);
- ondersteunen kleine initiatieven met een waarderingssubsidie en stimuleren van initiatieven die bijdragen aan: opwek duurzame energie, energiebesparing en bewustwording en educatie over duurzame een leefstijl;
- ondersteunen projectscan circulair bedrijventerrein Beverkoog om circulariteit op het gebied van energie en afval te verbeteren;
- transitievisie warmte (woningen en bedrijventerreinen);
- opbouwen kennisdelingsplatform Alkmaar voor alle stakeholders in de energie transitie; stimuleren collectieve inkoop zonnepanelen woning eigenaren.

2.3 Analyse uitgangspunten programma

Eén van de onderzoeksvragen is of de uitgangspunten van het programma voldoende concreet zijn geformuleerd. Zoals vermeld in Paragraaf 2.1 is het hoofddoel van het Duurzaamheidsprogramma het terugdringen van de CO₂-uitstoot op het gemeentelijk grondgebied. Het centrale uitgangspunt bij de selectie van maatregelen is dat deze bij dienen te dragen aan dit doel (CO₂-reductie).

Het valt ons op dat er echter geen kwantitatieve doorvertaling plaatsvindt van de centrale doelstelling naar de bijdrage die gemeentelijke maatregelen op dit doel hebben. In de uitvoeringsagenda's zijn per maatregel ambities gespecificeerd, maar zijn slechts voor een (klein) deel gekwantificeerd. Van de respectievelijk 38, 41 en 23 projecten in de uitvoeringsagenda's van 2017, 2018 en 2019, hebben respectievelijk 6, 8 en 7 projecten een doel met streefwaarde opgenomen. Een project zonder streefwaarde is bijvoorbeeld het stimuleren van energieneutraal bouwen. De doelstelling bevat geen streefwaarde voor het aantal gerealiseerde energieneutrale woningen in een jaar (zie in Tekstkader 1 ook andere voorbeelden van doelen zonder streefwaarden).

Tekstkader 1

Voorbeelden van doelen zonder streefwaarden in de uitvoeringsagenda 2017 zijn:

- initiatieven van ondernemingen en bedrijven van afgeronde projecten (van derden) realiseren die leiden tot meer duurzame energieopwekking;
- DECRA: versnelling in het aandeel duurzame energie door bij te dragen aan innovatieve projecten;
- stimuleren energieneutraal bouwen: gerealiseerde energieneutrale woningbouwlocaties (bijvoorbeeld NoM-woningen Vroonermeer, gemeentelijke kavels);
- een uitbreiding van het aantal Eerlijk Winkelen-ondernemers;
- verduurzamen zorginstellingen: draagvlak vergroten en kennis verbreden over (technische en financiële) mogelijkheden energiebesparing/ duurzame energie;
- bewustwording op scholen: uitgevoerde activiteiten op scholen;
- Energieke Regio: diverse getroffen duurzaamheidsmaatregelen bij bedrijven;
- bewustwording interne organisatie: vergroten aandacht voor energiebesparing en afvalscheiding op kantoor;
- waarderingssubsidie kleine initiatieven: ondersteunen van activiteiten van derden (bijvoorbeeld Stadsambassade Alkmaar).

Voorbeelden van doelen zonder streefwaarden in de uitvoeringsagenda 2018 zijn:

- initiatieven derden: meer duurzame energie (collectief) opwekken met behulp van zonnepanelen;
- wijk-woningaanpak: verduurzamen van woningen;
- stimuleren energieneutraal bouwen: meer energieneutrale (ver)bouwprojecten realiseren;
- verduurzamen monumenten: stimuleren van het verduurzamen van momenten, door ondersteuning/ advisering van initiatiefnemers en kennisdeling;
- Energieke Regio: verduurzamen van bedrijven en instellingen, door begeleiding bij onderzoek en realisatie van maatregelen;
- circulair bedrijventerrein Beverkoog: bedrijventerrein meer circulair te maken op het gebied van energie en grondstoffen;
- Eerlijk Winkelen: uitbreiding van het aantal Eerlijk Winkelen-ondernemers;
- waarderingssubsidie kleine initiatieven: ondersteunen en stimuleren van initiatieven die bijdragen aan: opwek duurzame energie, energiebesparing en bewustwording en educatie over duurzame een leefstijl.

Voorbeelden van doelen zonder streefwaarden in de uitvoeringsagenda 2019 zijn:

- aansluitingen van corporatiewoningen op het warmtenet;
- collectieve inkoop van zonnepanelen bij bedrijventerreinen;
- Beverkoog Circulair: meer energie besparen en meer energie opwekken;
- Concrete zonnedak-projecten door samenwerking met lokale energie coöperatie Alkmaar Energie;
- Advisering derden over duurzaamheidsmaatregelen.

Alhoewel het centrale uitgangspunt CO₂-reductie is, hanteert de gemeente vooral een pragmatische insteek bij het samenstellen van de uitvoeringsagenda. Dit betekent dat niet precies vooraf wordt bepaald wat de CO₂-winst van een project is, maar vooral wordt bekeken welke projecten in het verleden hebben gewerkt bij het realiseren van duurzaamheidswinst. In de praktijk is het vooral de projectverantwoordelijke zelf die beoordeelt of het project succesvol is en of deze dient te worden voortgezet of wordt gestopt. Criteria die hierbij worden gehanteerd zijn vooral subjectief, zoals een beoordeling of het project 'vlekkeloos' is gestart. Ook worden in sommige gevallen kwantitatieve indicatoren gebruikt, zoals de hoeveelheid zonnepanelen die zijn ingekocht en het aantal informatiebijeenkomsten dat is georganiseerd (project Boekelemeer Energie). Dit maakt het lastig om projecten onderling kwantitatief te vergelijken en/of prioriteren in termen van bijdrage aan de doelen.

2.4 Monitoringsmodel

De gemeente laat periodiek de CO₂-uitstoot, het aandeel hernieuwbare energie en het energiegebruik monitoren in de gemeente (zie Bijlage G). Dit gaat over de ontwikkeling van de totale uitstoot in de gemeente. Het (CO₂)-effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen zijn momenteel nog niet meegenomen in deze monitor. Alhoewel we onderkennen dat het niet voor alle maatregelen mogelijk is om het (CO₂)-effect te meten, zou monitoring op het niveau van gemeentelijke maatregelen het voor gemeenteraadsleden makkelijker maken om te bepalen of op de juiste maatregelen worden ingezet en te controleren of doelstellingen gerealiseerd zijn (kaderstellende en controlerende rol). Omdat het CO₂-effect van gemeentelijke maatregelen lastig meetbaar kan zijn, zou de monitor ook kunnen richten op tastbare resultaten zoals het aantal geïsoleerde woningen, de hoeveelheid zonnepanelen of aansluitingen op het warmtenet.

Ook constateren we dat op dit moment een integrale monitor van de kosten van het duurzaamheidsbeleid ontbreekt. De kosten voor het Duurzaamheidsprogramma zijn bekend; er is echter geen overzicht van kosten van maatregelen die buiten het Duurzaamheidsprogramma vallen, maar ook bijdragen aan de doelen (duurzaam inkopen, aansluiting gemeentelijke gebouwen op het warmtenet, energiebesparing gebouwen, personeelskosten buiten het programmateam, etc.). Er is daarom geen integraal beeld van de totale uitgaven voor duurzaamheid.

2.5 Samenvattend

In dit hoofdstuk is de stand van zaken van het Duurzaamheidsprogramma besproken, de vraag of de uitgangspunten voldoende concreet zijn geformuleerd en of het programma een model van monitoring kent en of het werkt.

Vanuit het Duurzaamheidsprogramma zijn verschillende projecten gestart. Deze zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda die ieder jaar wordt opgesteld. Voorbeelden zijn investeringen in duurzame projecten vanuit het duurzaamheidsfonds DECRA, het bij elkaar brengen van partijen voor de uitbreiding van het warmtenet en de wijk-woonaanpak voor het verduurzamen van woningen.

Het centrale uitgangspunt bij de selectie van maatregelen is het bijdragen aan het hoofdoel van het programma (CO₂-reductie), maar het ambitieniveau van maatregelen is vaak niet geconcretiseerd. Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau is van de maatregelen en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt. De gemeente Alkmaar hanteert nu vooral een

pragmatische insteek bij de selectie van projecten in het uitvoeringsprogramma duurzaamheid. Dit maakt het lastig om projecten onderling kwantitatief te vergelijken en/of prioriteren in termen van bijdrage aan de doelen.

De gemeente laat periodiek de CO₂-uitstoot, het aandeel hernieuwbare energie en het energieverbruik monitoren in de gemeente (zie Bijlage G). Het CO₂-effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen wordt momenteel nog niet meegenomen in deze monitor. Monitoring hiervan zou het voor gemeenteraadsleden makkelijker maken om te kunnen controleren wat de bijdrage is geweest aan de doelen (kaderstellende en controlerende rol).

3 Terreinen met potentiële duurzaamheidswinst

3.1 Inleiding

De vierde onderzoeksvraag is welke kansen er zijn voor succesvol beleid (onder andere op basis van voorbeelden van andere gemeenten). In dit hoofdstuk geven we suggesties voor deze beleidsterreinen. Het gaat hierbij om terreinen met (1) een groot potentieel en (2) waarbij de gemeente relatief veel invloed kan uitoefenen.

3.2 Handhaving energiebesparingsverplichting Wet milieubeheer

Eén van de instrumenten waarbij relatief veel milieuwinst kan worden geboekt is de handhaving van de Wet milieubeheer. Met handhaving van de Wet milieubeheer (Wm) heeft de gemeente ten eerste mogelijkheden om bedrijven te informeren over energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar. Hiermee kan de gemeente-informatie verschaffen aan bedrijven over rendabele maatregelen en bewustwording creëren. Mochten bedrijven deze maatregelen niet treffen, dan heeft de Regionale Uitvoeringsdienst de wettelijke bevoegdheid om te handhaven op de verplichting in de Wet milieubeheer.

Het potentieel is groot. Volgens de Nationale Energieverkenning die Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) jaarlijks in opdracht van de Rijksoverheid opstelt (ECN, et al., 2017) kan in Nederland in 2020 ongeveer 4 PJ worden bespaard door intensivering van de handhaving. Dit is meer dan 5% van het effect van alle besparingsmaatregelen in het Energieakkoord bij elkaar.

Diezelfde Nationale Energieverkenning 2017 constateert dat toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht tegen hindernissen aanloopt. Daarom is door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een tweede lijn gekozen; de informatieplicht.

Tekstkader 2

Energiebesparingsverplichting Wet milieubeheer

In de Wet milieubeheer is opgenomen dat bedrijven en organisaties die vanaf 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m³ aardgas(equivalent) per jaar gebruiken verplicht zijn om energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van korter dan vijf jaar te realiseren. Door handhaving te intensiveren heeft de gemeente een belangrijk instrument in handen om relatief kosteneffectieve maatregelen af te dwingen.

In 2019 verandert de regelgeving. Alle bedrijven en instellingen die onder de informatieplicht energiebesparing vallen, moeten uiterlijk 1 juli 2019 aan het bevoegd gezag rapporteren welke energiebesparende maatregelen zij hebben getroffen.

Het effect van de intensivering van de handhaving is meetbaar. De gemeente Eindhoven heeft bijvoorbeeld een app ontwikkeld die direct inzicht geeft in de CO₂-reductie van maatregelen die worden geadviseerd door de Regionale Uitvoeringsdienst.



De gemeente is opdrachtgever van de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Noord-Holland Noord (NHN)³. Volgens de RUD NHN ligt er nog een relatief groot onbenut potentieel voor verdere duurzaamheidswinst. In totaal zijn er in Alkmaar naar schatting zo'n 2.500 geregistreerde inrichtingen/bedrijven. Deze zijn onder te verdelen in Milieucategorieën 1 tot en met 4 (één lage milieu-impact, vier hoge milieu-impact).

Tabel 2 - Aantal bedrijven in Alkmaar

Milieucategorie	Aantal inrichtingen/bedrijven
1	663
2	1.006
3	499
4	30
Onbekend	297

Het grootste potentieel ligt bij bedrijven in de Milieucategorie 3. De bedrijven in Milieucategorie 4 (met de hoogste milieu-impact) worden momenteel al veel bezocht en geadviseerd, maar dit geldt niet voor alle bedrijven in Milieucategorie 3. Hier zou aanvullende duurzaamheidswinst gerealiseerd kunnen worden. Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

3.3 Verduurzaming bedrijventerreinen

De gemeente heeft relatief veel invloed op de verduurzaming van haar eigen gebouwen, maar minder op het vastgoed van inwoners en bedrijven in Alkmaar. De gemeente zou de invloed bij bedrijven wel kunnen vergroten door zonne-energie als voorwaarde te stellen bij de uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen. In de gemeente Waalwijk wordt deze voorwaarde al in de praktijk toegepast (zie Tekstkader 3). De gemeente Ede heeft als voorname om dit beleid ook toe te gaan passen.

Tekstkader 3

In het Coalitieakkoord van de gemeente Waalwijk is de ambitie uitgesproken om bedrijventerreinen te verduurzamen. Volgens Parkmanagement van de gemeente zijn ongeveer 30% van de huidige daken op bedrijventerreinen geschikt voor het plaatsen van zonnepanelen. Het college heeft daarom in 2018 besloten om nieuwe bedrijven, die zich vestigen op een bedrijventerrein van de gemeente, te verplichten om hun daken qua constructie geschikt te maken voor zonnepanelen. Ook worden deze bedrijven verplicht om toegang te verlenen aan een derde partij om het dak geheel of gedeeltelijk te exploiteren voor zonnepanelen.

Bron: [Waalwijk COLLEGEBSLUITEN D.D. 25-06-2018](#)

³ De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) is verantwoordelijk voor de handhaving. De RUD NHN heeft 22 fte handhavers beschikbaar voor hun zeventien opdrachtgevers (de provincie Noord-Holland en zestien gemeenten). In 2017 heeft de gemeente Alkmaar extra budget ingezet op energiebesparing bij bedrijven met een hoog besparingspotentieel. Dit betrof tien bedrijven die meer gecontroleerd werden op het energiebesparingspotentieel en te treffen/getroffen maatregelen. Vervolgcontroles moeten uitwijzen of deze maatregelen ook daadwerkelijk zijn doorgevoerd.



3.4 Voedselbeleid

Voedselconsumptie (met name vleesconsumptie) heeft negatieve effecten op het gebied van klimaat en biodiversiteit. De wereldwijde voedselproductie is verantwoordelijk voor ongeveer een kwart van de uitstoot van broeikasgassen en voor 60% van het totale verlies aan biodiversiteit (UNEP, 2016). Ook op dit gebied liggen kansen voor gemeenten om de impact te verminderen.

In het voorjaar van 2017 hebben drie ministeries (EZ, BZK, VWS), twaalf gemeenten (Amsterdam, Almere, Den Haag, Ede, Groningen, Leeuwarden, Den Bosch, Venlo, Helmond, Utrecht, Oss, Rotterdam) en de provincie Gelderland de City Deal 'Voedsel op de stedelijke agenda' gesloten. Interessant is bijvoorbeeld het convenant dat de gemeente Den Bosch heeft afgesloten met private partijen om voedselverspilling tegen te gaan. Een dergelijk convenant is mogelijk ook interessant voor Alkmaar.

Tekstkader 4

Op 14 maart 2018 ondertekenden elf organisaties uit Den Bosch en directe omgeving een convenant, om gedurende drie jaar voedselverspilling in en rond Den Bosch aan te pakken via de zogeheten Afgeprijsd-app.

Het convenant is ondertekend door drie supermarkten (Plus van den Brom, Albert Heijn Nuland, Plus Mulder), vier restaurants (Restaurant Buurt, Soho Den Bosch, Doncurado Den Bosch, Yalla Yalla Foodbar), een onderwijsinstelling (Koning Willem 1 College), een cateringbedrijf (Compass Group - Avans Hogeschool), de Grow Campus, het bedrijf NoFoodWasted en de gemeente Den Bosch.

Supermarkten, restaurants en opleidingscentra/horeca leveren o.a. de volgende bijdrage: een investering van ten minste vijf uur per week, om afgeprijsde producten en/of maaltijden extra onder de aandacht te brengen via de NoFoodWasted-app; de app dagelijks te vullen met afgeprijsde producten en/of maaltijden; meewerken aan het testen en verbeteren van de methoden van NoFoodWasted; medewerkers informeren over voedselverspilling.

De gemeente Den Bosch levert de volgende bijdrage: een bedrag van € 400 aan elke supermarkt in de gemeente Den Bosch die in de eerste twaalf maanden gebruik maakt van de NoFoodWasted-app; actieve inzet van media om bewoners en medewerkers van de gemeente te wijzen op voedselverspilling en de NoFoodWasted-app.

Bron: [Afgeprijsd-app : MINDER VOEDSEL VERSPILLEN EN MEER BESPAREN](#)

3.5 Samenvattend

In dit hoofdstuk hebben we suggesties gedaan voor terreinen waar de gemeente relatief veel duurzaamheidswinst zou kunnen boeken. Terreinen waarop veel duurzaamheidswinst te behalen valt zijn energiebesparing bij met name de bedrijven die in de zogenaamde Milieucategorie 3 vallen (en die nog niet allemaal op structurele basis door de Regionale Uitvoeringsdienst worden bezocht). Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen. Ook liggen er kansen voor opschaling van het aandeel zonne-energie door deze als voorwaarde op te nemen bij de uitgiften van bedrijventerreinen (dit is al praktijk in de gemeente Waalwijk). Een ander terrein waar kansen liggen is duurzaam voedselbeleid.



4 Conclusies

In dit onderzoek hebben we een quickscan uitgevoerd van het Alkmaarse Duurzaamheidsprogramma 2016-2020. Vragen hierbij zijn wat de stand van zaken is, of de uitgangspunten voldoende concreet zijn geformuleerd, of het programma een model van monitoring kent en welke kansen er zijn voor succesvol beleid (zie Paragraaf 1.2).

4.1 De belangrijkste conclusies zijn:

De stand van zaken is dat verschillende projecten vanuit het Duurzaamheidsprogramma zijn gestart op het gebied van hernieuwbare energie, energiebesparing en duurzame energie: Om invulling te geven aan het Duurzaamheidsprogramma, stelt de gemeente ieder jaar een uitvoeringsagenda op met projecten, die de gemeente presenteert in een bijeenkomst met de raadsleden. Voorbeelden van projecten zijn collectieve inkoop van zonnepanelen, lokaal waterstofoverleg, het bijna energieneutraal maken van schoolgebouwen, het aanleggen van laadpalen, een plan om een geluidscherm met zonnepanelen te realiseren en de voorbereiding van een Europese subsidieaanvraag voor innovatieve projecten.

Het centrale uitgangspunt bij de selectie van maatregelen is bijdragen aan het hoofdoel van het programma (CO₂-reductie), maar het ambitieniveau van maatregelen is vaak niet geconcretiseerd: In de uitvoeringsagenda's zijn per maatregel ambities gespecificeerd, maar zijn slechts voor een (klein) deel gekwantificeerd. Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau van de maatregelen is en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt. De gemeente Alkmaar hanteert vooral een pragmatische insteek bij de selectie van projecten in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Dit maakt kwantitatieve vergelijking in termen van bijdragen aan de doelen lastig.

Het (CO₂-) effect van gemeentelijke maatregelen wordt niet gemonitord: De gemeente laat periodiek de CO₂-uitstoot, het aandeel hernieuwbare energie en het energiegebruik monitoren in de gemeente. Dit gaat over de ontwikkeling van de totale uitstoot in de gemeente. Een aandachtspunt is dat het (CO₂)-effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen momenteel nog niet wordt meegenomen in deze monitor. Wij onderkennen dat het CO₂-effect van gemeentelijke maatregelen lastig meetbaar kan zijn, maar de monitor zou zich ook kunnen richten op tastbare resultaten zoals het aantal geïsoleerde woningen, de hoeveelheid zonnepanelen of aansluitingen op het warmtenet. Ook is er op dit moment nog geen integrale monitor van de kosten van alle duurzaamheidsmaatregelen die in de gemeente worden genomen.

Voorbeelden van terreinen met kansen voor succesvol beleid zijn energiebesparing bij bedrijven, opwekking zonne-energie bij nieuwe bedrijventerreinen en voedselbeleid: Een groot potentieel voor energiebesparing lijkt te liggen bij bedrijven die in de zogenaamde Milieucategorie 3 vallen. Dit zijn bedrijven die nog niet allemaal op structurele basis door de Regionale Uitvoeringsdienst worden bezocht, maar wel een relatief grote milieu-impact hebben. Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

5 Bibliografie

ECN, et al., 2017. *Nationale Energieverkenning 2017 (NEV)*, Petten: ECN.

Gemeente Alkmaar, 2016. *Duurzaamheidsprogramma Alkmaar 2016-2020 : Duurzaam Alkmaar*, Alkmaar: Gemeente Alkmaar.

HVC & BU Duurzame Energie, 2018. *Energiemonitor 2018 Alkmaar*, Alkmaar: Gemeente Alkmaar.

Stadswerk072 ; Gemeente Alkmaar, 2016. *Afvalbeleidsplan 2016-2020 : ' Alkmaar van afval naar grondstof'*, Alkmaar: Stadswerk072 NV.

UNEP, 2016. *Food Systems and Natural Resources : A Report of the Working Group on Food Systems of the International Resource Panel*, Nairobi: United Nations Environment Programme (UNEP).

A Woordenlijst

Begrip	Uitleg
Revolverend fonds	In een revolverend fonds wordt geld uitgeleend voor bijvoorbeeld duurzame maatregelen. Na terugbetaling kan het terugbetaalde geld opnieuw beschikbaar komen voor nieuwe leningen.
Smart grid	Een smart grid is een systeem van slimme meters, en houdt in dat netbeheerders, producenten en consumenten hun verbruik onderling afstemmen om zo efficiënt mogelijk gebruik te maken van het energieaanbod.
Horizon 2020	Horizon 2020 is het EU-onderzoeks- en innovatieprogramma wat geld beschikbaar stelt voor onderzoeksprojecten om innovatie te stimuleren.
Streefwaarde	Een kwantitatieve waarde gekoppeld aan een doel waarop wordt gericht in de toekomst.
Wet milieubeheer	Deze wet bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen, en behelst ook het handhaven van energiebesparende maatregelen bij bedrijven.
Milieucategorie	Een indeling van bedrijven op basis van de milieu-impact die ze hebben. Bedrijven met weinig milieu-impact zijn ingedeeld in Categorie 1; bedrijven met de hoogste impact in Alkmaar vallen onder Categorie 4.
Convenant	Een schriftelijke afspraak van de overheid met één of meer partijen gericht op het realiseren van bepaalde (beleids-)doelstellingen.
Energieneutrale gemeente	Een energieneutrale gemeente heeft als doel om zelfvoorzienend te worden op energiegebied. Omdat er geen CO ₂ gecompenseerd mag worden ligt de nadruk op het zelf opwekken van voldoende duurzame energie.
Kansenkaart energiebesparing	Een kaart met de kansen voor energiebesparing in een wijk.
Energieneutraal gebouw	Het energieverbruik van een gebouw is gelijk aan de energieopwek van het gebouw (bijv. door middel van zonnepanelen).
Woning-equivalent	Eén woningequivalent is de jaarlijkse hoeveelheid warmte die een gemiddeld huis aan warmte afneemt. Een bedrijf of kantoor gebruikt uiteraard meerdere equivalenten.
Quickscan circulair bedrijventerreinen	Het uitvoeren van energie- en afvalscans bij bedrijven om te zien waar energie bespaard kan worden en een materialenkringloop kan worden gerealiseerd.
Energiecoöperatie	Een energiecoöperatie is een initiatief van lokale bewoners die investeren in de opwekking van zonne- of windenergie. De opbrengst hiervan wordt gebruikt voor andere investeringen in de lokale gemeenschap.
Biodiversiteit	Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied en omvat alle soorten planten, dieren en micro-organismen.

B Uitvoeringsagenda's 2016-2018

B.1 Uitvoeringsagenda 2016

Thema	Project/activiteit
Warmtenet	Onderzoeken: hoe aardgas uitfaseren. In eerste instantie voor alle nieuwbouw: geen gasaansluiting meer
	Onderzoeken van de mogelijkheden van een comfortnet (warmte- en koudenet) op Overstad (en mogelijk stationsgebied en Kanaalschiereiland)
	Verdere uitbreiding warmtenet
Biomassa	Kenniscluster/Investa/IDEA
	Biomassa vergassing/vergisting agrarische en beheer waterschap en bermen
Ruimte voor zon en wind	Stimuleren zonne-energie (agrarische) bedrijven - SDE-projecten zon op land
	Verruiming regels
Collectieve Duurzame Energie	DECRA (Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar)
	Lokale energiecorporaties
Smart grid	Mogelijkheden van een concreet project verkennen
Woningen	Wijk-woningaanpak
	Aanjagen nieuwe subsidieregeling provincie energiebesparing
	Nul-op-de-meter
Bedrijven	Stimuleren duurzame bedrijven
	Stimuleren duurzame agrarische sector
Afval en circulaire economie	Circulair bedrijventerrein
Maatschappelijk	Actie energiescans zorginstellingen
	Verduurzamen onderwijs(gebouwen) en bewustwording
	Pilot: een schoolgebouw met slecht energielabel en een slecht binnenklimaat verduurzamen in combinatie met frisse school
Energieneutraal bouwen	Stimuleren energieneutraal bouwen
Mobiliteit en transport	Laadpalen
	Elektrische bevoorrading binnenstad
	Inkoop doelgroepenvervoer
Vastgoed	Revolverend fonds, van waaruit duurzaamheidsinvesteringen gedaan kunnen worden
	Zonnepanelen (onder ander karperton, stadskantoor)
Bedrijfsvoering	Alkmaar Nabij
Beleid	Duurzaamheid als onderdeel van al het gemeentelijk beleid
MVO	Fair trade, Eerlijk Winkelen en streekproducten
Bewustwording	Deelname aan landelijke acties/campagnes
	Initiatieven van derden
	GROEN!Alkmaar
	Communicatie plan en planning opstellen
Subsidies	Subsidie externe partijen
Regionale samenwerking	Onder andere PORA

B.2 Uitvoeringsagenda 2017

Thema	Onderwerp/project
Warmtenet	Pilot 'aardgasloze wijk'
	Uitbreiden aantal nieuwe aansluitingen op warmtenet
	Onderzoek: warmtenet naar Kanaalschiereiland en binnenstad
Zon en wind	Initiatieven ondernemingen/bedrijven
	Initiatieven bewoners/energiecoöperaties: collectieve zonnedaken
	Geluidsscherm met PV - Huiswaarderweg
	DECRA
	Industrial Smart Grid Boekelermeer
Woningen	Regionaal project: wijk- woning aanpak
	Vervolg op wijk aanpak: 'woningtypeaanpak' in combinatie met subsidieregeling
	Stimuleren energieneutraal bouwen
	Verduurzamen monumenten
	Pop-up store
Bedrijven/MKB	Energieke Regio
	Kennisdeling en bewustwording MKB/bedrijfsleven
Afval en circulaire economie	Circulair bedrijventerrein
MKB en MVO	Fair trade
	Eerlijk Winkelen
Maatschappelijke partijen en vastgoed	Verduurzamen sportaccommodaties
	Verduurzamen zorginstellingen
	Verduurzaming en verbeteren binnenklimaat scholen
	Bewustwording op scholen
Mobiliteit en transport	Laadpalen elektrisch rijden
	E-scooters bezorgdiensten
Gemeentelijk Vastgoed	Zonnepanelen gemeentelijke panden (SDE)
	EED - gemeentelijk vastgoed
Gemeentelijke Bedrijfsvoering/interne organisatie	MVI - Circulair inkopen/aanbesteden
	Doelgroepen vervoer
	Gebruik dienstauto's
	Alkmaar Nabij
	Bewustwording interne organisatie
Communicatie acties en activiteiten, ten behoeve van bewustwording	Duurzaamheid integraal in gemeentelijk beleid
	De Duurzame Duim (werknaam)
	Nieuwsbrief
	Pop-up store
Subsidies	Informatiemarkt Duurzame Helden
	Cofinanciering andere overheden voor gemeentelijke projecten
Innovatie	Waarderingssubsidie kleine initiatieven
	Internet of Things

B.3 Uitvoeringsagenda 2018

Thema	Onderwerp/project (in oranje indien nog niet van start)	Planning (startjaar-eindjaar)
Aardgasvrij	Green Deal Aardgasvrije Wijken	Start 2017-lopend.
	Maatwerk advies en demodag aardgasvrij wonen - Marken Binnen	Start 2018-afgerond.
	Bestuursopdracht & warmtevisie	Start 2018 - warmtevisie is in participatieronde, medio 2019 vaststelling.
	Uitbreiden aantal nieuwe aansluitingen op warmtenet	Continu.
Duurzame energie	Initiatieven derden (ondernemingen/bedrijven/maatschappelijke organisaties/woningcorporaties/VvE's)	Continu.
	SDE-campagne agrarische bedrijven	Campagne niet opgestart, wel ad hoc-ondersteuning. In 2019 is deze actie gestart.
	Initiatieven derden (o.a. Alkmaar Energie): collectieve zonnedaken/projecten	Continu.
	InVesta (onderdeel van kennisregio)	Continu.
	DuWaAL (onderdeel van kennisregio)	Continu.
	Geluidsscherm met PV - Huiswaarderweg	Haalbaarheidsonderzoek 2018 afgerond, B&W besluit genomen om EU-subsidie aan te vragen. Afhankelijk hiervan wel/niet overgaan tot uitvoering.
Woningen - energiebesparing en opwek	Regionaal project: wijk-woning aanpak	In 2016-2017 vier wijken uitgevoerd. In 2018 twee nieuwe wijken opgestart, loopt.
	Geluidsanering woningen combineren met warmte-isolatie	Eind 2018 gestart, medio 2019 afronding (spoorbuurt).
	Vervolg op wijkaanpak? Wat doen we met verduurzamen bestaande woningvoorraad?	Mei 2019 subsidie aanvraag indienen bij provincie (proces ondersteuning), voor activiteitenprogramma voor drie jaar.
	Stimuleren energieneutraal bouwen	Continu, wordt waar mogelijk meegenomen in gronduitgifte of kwaliteitskaders voor projecten.
	Verduurzamen monumenten	Website gemeente is aangevuld op dit onderwerp. In 2018, daarnaast ad hoc advisering (continu) aan monumenteigenaren. Eén van de lopende wijk-aanpakken is voor verduurzamen stolp boerderijen.
	(mobiele) pop-up store	Niet opgestart, afhankelijk van partners als HVC en Duurzaam Bouwloket.
Bedrijven/MKB	Energieke Regio	Ondersteuning voor oprichting ER is afgerond in 2018.
	Industrial Smart Grid Boekelermeer (valt onder kennisregio, tijdelijk ON HOLD)	Nog niet verder geconcretiseerd.
	Boekelermeer Energie Positief	http://boekelermeerepositief.nl/nieuws/ loopt. In 2018 is gewerkt aan de voorbereidingen van: 1. Collectieve inkoop PV 2. Oprichting EnergieBV 3. Onderzoek aardgasvrij maken B'meer Noord. 1 en 2 worden in 2019 uitgevoerd. Uitvoering van 3 is afhankelijk van uitkomst onderzoek.
Afval en circulaire economie	Circulair bedrijventerrein Beverkoog	In 2018 zijn energie- en afvalscans uitgevoerd. In 2019 wordt een uitvoeringsplan gemaakt.
	Circulair product/start-up	Niet opgestart.

Thema	Onderwerp/project (in oranje indien nog niet van start)	Planning (startjaar-eindjaar)
MKB en MVO	Fair trade	In 2016 titel prolongatie (voor twee jaar). B&W heeft eind 2018 besloten over te stappen van Fair trade-gemeente naar SDG-gemeente. 2019 uitvoering acties en aanmelding.
	Eerlijk Winkelen	Continu, loopt al meerdere jaren. Werkzaamheden zijn verder overgedragen aan ondernemers.
Maatschappelijk vastgoed	Locsas, smart grid de Meent	EU-subsidie aanvraag is stopgezet.
	Verduurzamen zorginstellingen	Opdracht in 2017 opgestart, in 2018 afgerond.
	Bewustwording op scholen	Continu, al meerdere jaren. Door opdracht aan NME en Energy Challenges.
Mobiliteit en transport	Laadpalen elektrisch rijden > zie tabblad 'lijnactiviteiten'	2014 gestart, tijdshorizon 2020.
	Vestiging snellader	Niet opgestart, afhankelijk van de markt (afdeling verkeer heeft mogelijkheden onderzocht).
Gemeentelijk vastgoed, bedrijfsvoering en beleid	Zonnepanelen gemeentelijke panden (SDE)	In 2018 zijn drie daken opgeleverd: stadskantoor, pop-podium, stadswerk.
	Energie dashboard 'gemeentelijke zonne-energie'	Opgestart in 2018, oplevering 2019.
	Zonparkeren gemeentelijke terreinen	Niet gestart.
	MVI - Circulair inkopen/aanbesteden	2017 manifest ondertekend en actieplan uitgevoerd. Vanaf 2017 continu (geborgd in inkoopproces).
	Bewustwording interne organisatie	In 2018 gestart met kennis-lunches, daarna continu (aantal keer per jaar).
	Duurzaamheid integraal in gemeentelijk beleid en projecten	In 2018 duurzaamheid als standaard onderdeel van B&W nota's opgenomen.
Communicatie acties en activiteiten, ten behoeve van bewustwording	Duurzame duin (werknaam) - campagne	Niet opgestart.
	Nieuwsbrief	Sinds 2016 4x per jaar, na collegewisseling 2018 geen nieuwsbrieven meer.
	Informatiemarkt Duurzame Helden	In 2017 georganiseerd, volgende is in voorjaar 2019.
	Ondersteuning/publiciteit projecten/promotie landelijke acties	In 2018 deelgenomen als gemeentelijk team aan klimaatstraatfeest, en geldbedrag gewonnen. Hiervoor is bij twee maatschappelijke organisaties in 2018 LED-verlichting geplaatst.
Subsidies	Waarderingssubsidie kleine initiatieven	Continu.
Innovatie	Internet of Things: duurzame toepassing	Project afgerond in 2018.
Algemeen	Energietransitieplan 2030	In kader van Regionale energiestrategie (voorkomend uit Klimaatakkoord wordt dit in 2019 opgestart.

B.4 Uitvoeringsagenda 2019

Thema	Onderdeel
Aardgasvrij	Transitievisie warmte (woningen)
	Aansluiting corporatiewoningen op warmtenet - regisseur
	Transitievisie warmte bedrijventerreinen
	Uitvoeringsprogramma vijf jaar
Energiebesparing en opwek	Wijk-woning aanpak
	BE+/ISGB
	Beverkoog Circulair
	Collectieve inkoop ZON woning eigenaren
	Stimuleren duurzame nieuwbouw (gemeentelijke instrumenten)
	Samenwerking met lokale energie coöperatie Alkmaar Energie
Communicatie	Communicatie strategie voor bewoners
	Opbouwen kennisdelingsplatform Alkmaar voor alle stakeholders in de energie transitie.
	Doelgroep gerichte informatie bijeenkomsten
	Doelgroep gerichte informatie bijeenkomsten
Beleidsvorming - verkenning energie transitieplan 2030/2035	Ruimtelijke en politieke verkenning van de opgave voor Alkmaar (energieverbruik vs opwek)
	Bijdragen aan opstellen RES in een regionale samenwerking
Innovaties	Horizon2020
	Energie leverend geluidsscherm
Overige activiteiten	Energie dashboard gemeentelijke zonnedaken
	Eerlijk Winkelen, Fair trade, SDG gemeente
	Advisering derden
	Interne advisering/samenwerking

B.5 Voortgang 2018 Programma Duurzaam Alkmaar

Project	Resultaten tot nu toe
Boekelermeer Energie Positief en ISGB	- Er is aangesloten bij het initiatief van TNO (met behulp van een TKI-subsidie) voor de oprichting van een 'lokaal energiemanagement platform' (LEM) - Er wordt 15-20 MW aan zonnepanelen ingekocht - Er is afstemming met SBB over de oprichting van een EnergieBV Boekelermeer+ - Er hebben twee informatiebijeenkomsten plaatsgevonden, over de voortgang van het project, smart grid en collectieve inkoop actie voor zonnepanelen - Er wordt tweewekelijks vergaderd met de werkgroep - Inkoopdocument opgesteld - Warmte Boekelermeer-Noord: contact met vijf bureaus en eerste projectgroep gepland met HVC en Liander
Campagne Bewustwording Intern Klimaatstraatfeest	- Communicatieplanning (PVA) voor campagne - Bewustwording organisatie en collega's gemeenteteam (vijftien deelnemers) - Prijs: € 550 deelname klimaatstraatfeest, wethouder Jan Nagengast heeft de prijs verdubbeld - Inventarisatie ledverlichting door Oosterberg BV - Oosterberg levert bijdrage door hoge korting te geven op de levering van materialen Kinderboerderij en Sporthal
Eerlijk Winkelen	- Uitbreiding van het aantal Eerlijk Winkelen-ondernemers naar 61 - Uitbreiding van de bekendheid van de Eerlijk Winkelen-ondernemers - Betrokkenheid ondernemers vergroten en verbinden

Project	Resultaten tot nu toe
	– Alkmaar scoort hoog in het jaarverslag van Eerlijk Winkelen
Energiedashboard ‘gemeentelijke zonne-energie’	
Energiescherm Huiswaarderweg	– Een voor 75% afgerond Haalbaarheidsrapport – Een intentie uitspraak van wethouder Braak om een EU-subsidieaanvraag voor te bereiden – Een advies vanuit de provincie om een aanvraag in te dienen op basis van een eerder ingestuurd projectideeformulier
Fair trade	– SDG Scan – Tony-actie, artikel krant Fair trade-week – Acties rondom de Fair trade-week
Groepsinkoop zonnepanelen (particulieren)	– Eindresultaat actie 2018: • 2.029 bewoners hebben een vrijblijvend persoonlijk advies gevraagd • Circa 720 bewoners hebben zonnepanelen aangeschaft • Ruim 7.300 zonnepanelen zijn geïnstalleerd • Er is voor bijna 2 mln euro geïnvesteerd (door lokale installateurs geplaatst) • De deelnemende bewoners gaven deze actie een gemiddelde beoordeling van een 8.0 en zijn dus zeer tevreden met hun zonnepanelen
Horizon 2020	Commitment van alle lokale partners om zich in te zetten voor het schrijven en voorbereiden van de EU-subsidieaanvraag d.d. 6-2-2019.
Informatiemarkt Canadaplein	
Interne advisering: Kanaalzone	Menukaart met duurzaamheidsambities voor Kanaalzone.
Laadpalen in openbare ruimte	Laadpalen zijn ondergebracht in de portefeuille van Elly Konijn. Omdat in 2020 mogelijk nog een financiële bijdrage vanuit het programma Duurzaam nodig is voor de aanschaf van laadpalen, blijft deze activiteit op de uitvoeringsagenda staan van het Duurzaam Alkmaar. Aantal getankte kwh loopt nog steeds op, door toename van aantal elektrische auto's. Aantal laadpalen: eind 2017: 119; okt 2018: 136 (streven op dit moment is 153) Plaatsing van nieuwe laadpalen is afhankelijk van aanvragen van bewoners. We lopen iets achter op de planning, omdat de aanvragen van bewoners achterblijven. We lopen wel in de pas met landelijke cijfers.
Lespakketten duurzaamheid op scholen	
Onderzoek certificering SDG-gemeente (1)	
Projecten Energiecoöperaties	– Alkmaar Energie heeft alle aandelen in windmolens verkocht – Goede relatie opgebouwd met Alkmaar Energie – Sam heeft Alkmaar Energie geattendeerd op een subsidie vanuit de provincie; deze is 2x aangevraagd en toegekend (resp. € 6.000 voor zonnedakcentrum Alkmaar en € 10.000 voor onderzoek naar postcoderoostraject voor de hele stad Alkmaar) – Eén postcoderoosproject (zonnedak Alkmaar centrum) – Meerdere publicaties in kranten (NH-dagblad, stadskrant, via gebieds-consulenten verspreid in centrum) over A.E. – De ‘maatschappelijke’ panelen zijn geïnstalleerd in projecten (de gemeente had deze panelen ter beschikking van A.E. gesteld voor maatschappelijke daken)
Regionale wijk-woningaanpak	Informatieavond Bergerhof gepland
Scan Circulair Bedrijventerrein (Beverkoog)	– Voorstel voor de stuurgroep voor de uitvoering van de energiescan Fase 1

Project	Resultaten tot nu toe
	- Energiescan totale bedrijventerrein Beverkoog incl. adviesrapport en inspiratiebijeenkomst - Voorstel quickscan 'Circulair' bedrijventerrein Beverkoog uitgevoerd op basis van energiescan en reststromen Fase 2 - Subsidie van de provincie ontvangen voor de tien individuele bedrijfsscans - Acht van de tien individuele scans (energie en afval/grondstofstromen) inclusief adviesrapport - Voorstel voor eventuele vervolgstappen voorkomend uit de quickscan
Schoolgebouwen	- Opname budget BENG-scholen voor nieuwbouw na 2019 (€ 200/m²) - Document opgesteld voor scholen Nieuwbouw - PVE-wegwijzer aangepast op BENG-norm
Training duurzaamheid - Alkmaar Academie	Eerste sessie gehad; er waren ca. 50 mensen aanwezig en de wethouder deed de opening tweede sessie gepland op 14 januari met externe sprekers van ECN/TNO. Thema: maatschappelijke gevolgen van de energietransitie.
Uitrol warmtenet	
Warmtevisie	Conceptwarmtevisie met overeenstemming over de uitgangspunten en selectie-criteria. Op 19 november is het concept besproken in het bestuurlijk overleg met de partners. Zij zijn blij met het stuk en hebben (met een paar wijzigingen) ingestemd met het concept.
Wijkaanpakken Energiebesparing 2019-2021	Gesproken met bewoners van Bergerhof. Via de Facebook van de wijkvereniging wordt gezocht naar vrijwilligers voor energiescans. Link gelegd met communicatie-traject over aardgasvrij. Link gelegd met collectieve inkoopactie van Winst Uit je Woning na gesprek Sam/Wies met directeur.

C Speerpunten Duurzaamheidsprogramma 2016-2020

C.1 Duurzame energie

De gemeente Alkmaar ambieert om in 2020 20% duurzame energie op te wekken van het totale energieverbruik. Een belangrijke bijdrage is het warmtenet van HVC Alkmaar dat warmte opwekt met een afvalverbrandingsinstallatie. Het warmtenet levert restwarmte van de HVC naar gebouwen zoals woningen, scholen en bedrijven.

De gemeente wilt ook de biomassasector stimuleren om hiervan een kennisregio te maken door middel van het aantrekken van bedrijven zoals groengasproducenten. Het wil ook kennis over biomassa verbreden in de regio door het verder ontwikkelen van InVesta, een biomassakennis- en bedrijvencluster, en IDEA (Incubator Duurzame Energie Alkmaar) dat ondernemers in de duurzame energiesector helpt om innovatieve ideeën naar de product-fase te brengen. Ook wordt ingezet op onderwijs via het creëren van de afstudeerrichting Biomassavergassing bij InHolland in samenwerking met InVesta, en faciliteert de gemeente het inzamelen van biomassa in de regio (bijvoorbeeld boerderijen).

Andere bijdragen van de gemeente zijn het creëren van ruimte voor zon via het stimuleren van collectieve duurzame energie door middel van het samenwerken met de lokale energie-coöperatie Alkmaar Energie en het onderzoeken van een Smart Grid waar netbeheerders, bedrijven en consumenten hun energieverbruik aanpassen aan lokale beschikbare duurzame energieaanbod.

C.2 Energiebesparing

De gemeente wilt minder fossiele energie gebruiken. In 2020 moet er 20% minder energie worden verbruikt dan in 2008.

Een belangrijk instrument dat de gemeente inzet om bedrijven te verduurzamen is het handhaven van de Wet milieubeheer (Wm) door de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD). Bedrijven zijn namelijk verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen indien de terugverdientijd van deze maatregelen vijf jaar of korter is. Voor grotere bedrijven⁴ moet er een energieaudit uitgevoerd worden volgens de energie-efficiencyrichtlijn (EED). Dit behelst een vierjaarlijkse aanpak, met als doel informatie te verzamelen over het actuele energieverbruik van een onderneming. De gemeente zet ook in op het ondersteunen van projecten gericht op bestaande bedrijfsgebouwen en maatschappelijke vastgoed zoals de stichting Energieke Regio, die energiebesparing en duurzame opwek wilt stimuleren door middel van het delen van analyses en adviezen voor deelnemende bedrijven.

⁴ Waar meer dan 250 fte werkzaam zijn, óf een jaaromzet hebben groter dan € 50 miljoen én een jaarlijks balanstotaal van meer dan € 43 miljoen.



Ook zet de gemeente in op afval en circulaire economie. De doelstellingen en maatregelen voor afvalvermindering worden voornamelijk in het afvalbeleidsplan van Stadswerk072 geformuleerd, terwijl het Duurzaamheidsprogramma inzet op circulaire economie. Voor bedrijventerreinen biedt de gemeente quickscans aan om bedrijven te stimuleren om te verduurzamen.

Om het energielabel van woningen te verhogen richt de gemeente zich op een wijkaanpak, waarmee grotere effecten kunnen worden bereikt, en een aanpak per bouwblok. Een kansencarta voor energiebesparing wordt dan opgesteld voor een wijk, met een aantal zogenaamde 'referentiewoningen' (als voorbeeld voor de rest van de woningen in de wijk) inclusief advies van de renovatie- en financieringsmogelijkheden, en een toelichting hiervan aan de wijkbewoners. Het idee is dat bewoners zelf de keuzes maken om hun woning energiezuinig(er) te maken. Voor een aanpak per bouwblok stimuleert de gemeente VvE's om appartementen te verduurzamen door kennis met hun hierover te delen en partijen te verbinden. Voor het verduurzamen van woningcorporaties zet de gemeente in op het bieden van slimme regelgeving om bestaande woningen te renoveren. De gemeente zet ook in op energieneutraal bouwen via onderzoek naar energieneutraal bouwen en fysieke ruimte te geven hiervoor.

Duurzame mobiliteit en transport is een andere sector waar de gemeente energiebesparing verwacht te realiseren. Er zullen tenminste 150 openbare laadpalen (gelijk aan 300 oplaadpunten) worden aangelegd om de vraag naar elektrisch vervoer aan te kunnen. Het terugdringen van het aantal transportbewegingen van bestelbusjes in de binnenstad wordt onderzocht, en hoe om duurzame bevoorrading te stimuleren (bijvoorbeeld cargohubs buiten de stad stimuleren). Andere aspecten van het duurzame mobiliteitsbeleid richten zich op het eerder invoeren van emissieloos openbaar vervoer voor provincies dan 2025 zoals nu is voorgenomen, de aanbesteding van de regiotaxi telt CO₂-neutraal rijden mee in de criteria en fietsen wordt gestimuleerd door fietspaden en -stallingen aan te leggen.

De gemeente adviseert ook hoe maatschappelijke gebouwen zoals scholen, sportaccommodaties en zorginstellingen energie kunnen besparen.

C.3 Duurzame gemeente

De gemeente heeft uiteraard het meest invloed op de eigen processen die impact hebben op duurzaamheid zoals duurzaam inkopen, afvalscheiding, energiebesparing en duurzame energie.

Er bestaat de ambitie om tenminste 1 MW zonvermogen aan te leggen op het gemeentelijk vastgoed. Ook wil de gemeente waar mogelijk zich aan het warmtenet van HVC aansluiten. Wat betreft duurzaam inkopen zal de gemeente blijvend 100% groene energie inkopen, het aandeel elektrische bedrijfswagens verder verhogen en 100% maatschappelijk verantwoord inkopen.

D Organisatie

D.1 Programmteam

De gemeente Alkmaar kent een programmteam dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het Duurzaamheidsprogramma. Dit team heeft 5-6 fte aan medewerkers (deeltijd en voltijd, projectleiders, beleidsmedewerkers en technische mensen). Het programmteam stelt de uitvoeringsagenda op en is betrokken bij de uitvoering van de projecten. Tabel 3 geeft aan welke teamleden welke projecten leiden (op basis van het uitvoeringsprogramma 2018).

Tabel 3 - Focus van de programmteamleden

Focusgebied teamlid	Projecten
Duurzame energie (Programmamanager)	Collectieve zonnedaken, biomassa kennisregio ontwikkelen
Energiebesparing woningen	Wijk-woninaanpak energiebesparing
Aardgasvrij	Green Deal Aardgasvrije Wijken, nieuwe aansluitingen op het warmtenet
Duurzame energie	SDE-campagne agrarische bedrijven
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	Eerlijk Winkelen, Circulair bedrijventerrein Beverkoog
Bewustwording en innovatie	Informatiemarkt organiseren over duurzame energie-installaties en energiebesparende maatregelen in woningen

Het programmteam initieert zelf projecten, maar levert ook expertise binnen gemeentelijke afdelingen om het duurzaamheidsbeleid uit te voeren.

Voorbeelden zijn:

- De afdeling inkoop is een loket waarbij aanbestedingen boven de € 50.000 langs moeten. Het programmteam heeft Maatschappelijk Verantwoord Inkopen bij deze afdeling onder de aandacht gebracht en levert expertise.
- Vanuit het programma Duurzaam Alkmaar is het proces opgezet voor de plaatsing van openbare laadpalen in de openbare ruimte. Dit is nu een continue uitvoeringstaak van de gemeente geworden, en daardoor is de uitvoering verder belegd bij verkeer.
- De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) handhaaft de Wet milieubeheer. De gemeente is opdrachtgever van de RUD.
- Expertise aanleveren aan de afdeling vastgoed voor de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen.

Tekstkader 5

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

Het duurzaamheidsbeleid is niet centraal belegd maar de verantwoordelijkheid licht bij verschillende wethouders:

- de wethouder duurzaamheid focust zich op de energietransitie en gebouwde omgeving;
- de wethouder energie/duurzame energie heeft de kennisregio (waar biomassavergassingsprojecten onder vallen) en duurzame mobiliteit in haar portefeuille;
- de wethouder financiën en vastgoed is verantwoordelijk voor gebouwen;
- de wethouder buitenruimte is verantwoordelijk voor Stadswerk072 en dus ook het wagenpark van Stadswerk072.

E Toekomstig duurzaamheidsbeleid

In het nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat elke regio in Nederland (31 in totaal) een Regionale Energiestrategie (RES) zal opstellen (de gemeente Alkmaar valt in de regio Noord-Holland Noord). Hiermee wordt de ruimtelijke inpassing van de energietransitie georganiseerd om te komen tot een nationale CO₂-reductie van 49% in 2030. De Regionale Energiestrategie focust op de gebouwde omgeving (energiebesparing en warmtevoorziening) en elektriciteit (opwekking en infrastructuur). In totaal dient er 35 TWh extra hernieuwbare elektriciteit in 2030 opgewekt te worden. Voor de elektriciteitssector vindt er een lokale afweging plaats voor de optimale mix (zon, wind of biomassa) en waar de ruimte en kansen zijn voor extra opwek.

De processtappen van de gemeente voor de transitie warmte in de gebouwde omgeving zijn de volgende:

- Green Deal Aardgasvrije Wijken is maart 2017 gestart;
- de projectgroep Aardgasvrij is in september 2017 opgericht;
- bestuursopdracht in december 2017;
- transitievisie warmte gedragen in september 2018;
- een advies aan bewoners over de transitievisie is gaande (van januari tot april 2019);
- de visie wordt door de Raad vastgesteld in juni 2019.

De gemeente Alkmaar is bezig met de warmtetransitie en in 2019 komt er een transitievisie voor de bedrijventerreinen in Alkmaar. In de regio Noord-Holland Noord loopt de voorbereiding van de RES en wordt er vanuit de gemeente Alkmaar aan meegewerkt.

F Duurzaamheidsprogramma Begroting 2018

Onderdeel	Raming 2018
Programmamanagement	€ 75.000
Duurzame energie	€ 113.000
Energiebesparing	€ 74.000
Duurzame gemeente	€ 18.500
Fair trade en Eerlijk Winkelen	€ 10.000
Bewustwording, innovatie en communicatie	€ 62.000
Aardgasvrij	€ 62.500
VNG-gelden	€ 18.357
Totaal	€ 433.357

G Alkmaarse monitor duurzaamheid

De gemeente Alkmaar heeft in 2016 en 2018 een monitor laten opstellen om de voortgang op de doelen te meten. De centrale doelstellingen zijn 20% emissiereductie in 2020 ten opzichte van 1990, 20% hernieuwbare energieopwekking en 20% energiebesparing (zie Paragraaf 2.1). Deze monitor is opgesteld door de businessunit duurzame energie van HVC en is gebaseerd op de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat⁵. In de meest recente monitor waren gegevens beschikbaar tot en met het jaar 2016.

De belangrijke conclusies uit de monitor zijn:

- De CO₂-uitstoot is tussen 2010⁶ en 2016 ongeveer gelijk gebleven. Tussen 2011 en 2015 is deze gestegen, maar sterk gedaald tussen 2015 en 2016. De daling tussen 2015 en 2016 wordt vooral veroorzaakt door een sterke daling van de CO₂-uitstoot in de sector industrie en energie (van 87 Kton naar 24 Kton) vanwege een lager energiegebruik (van 623 TJ naar 196 TJ).
- De totale energiebesparing sinds 2010 komt uit op ongeveer 8,7% (zie Figuur 1). De daling is voornamelijk het gevolg van gedaald gasgebruik in woningen en van gedaald energiegebruik in de industrie- en energiesector. Het is volgens de monitor nog niet vast te stellen of de daling in deze laatste sector structureel is.
- Het percentage hernieuwbare energie is gestegen van 2,4% in 2010 tot 5,9% in 2016 (zie Figuur 1)⁷. Volgens de monitor zal het aandeel in 2020 ongeveer 15% van het energiegebruik bedragen. Projecten die hieraan bijdragen zijn het Offshore Gemini-windpark⁸, en de ontwikkeling van vergassing van biomassa.

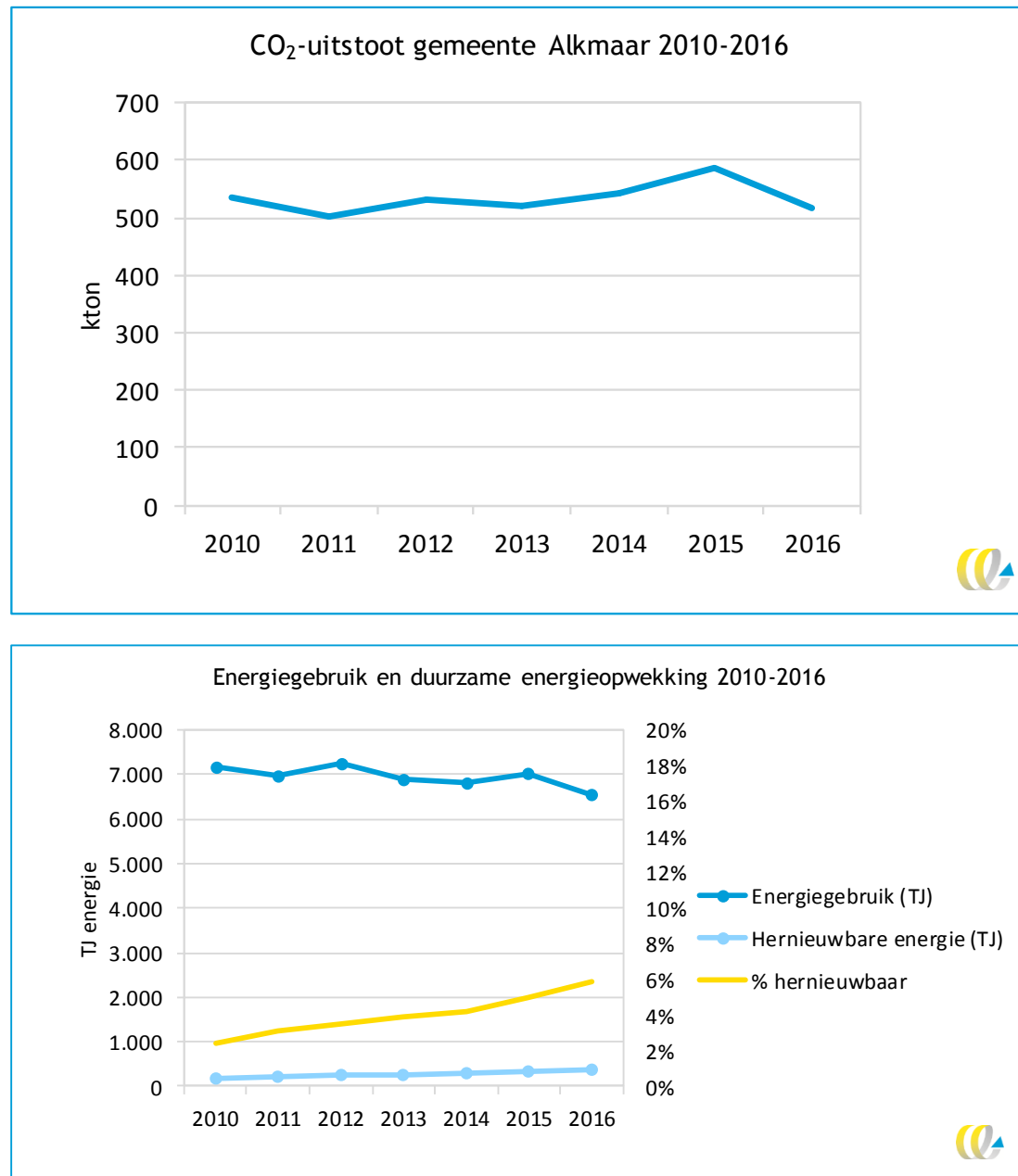
⁵ De klimaatmonitor is een monitoringsportal van het Rijk, dat gegevens voor de monitoring van lokaal en regionaal klimaat- en energiebeleid presenteert. Het gaat onder andere om de CO₂-uitstoot, energiegebruik en opwekking van hernieuwbare energie in gemeenten.

⁶ Vanwege een gebrek aan gegevens over 1990 is 2010 als basisjaar gehanteerd.

⁷ Iets minder dan de helft (48%) van de 385 TJ hernieuwbare energieproductie in 2016 is afkomstig van de afvalverbranding van HVC. Het merendeel van de toegerekende hernieuwbare energieproductie van HVC wordt op basis van de hoeveelheid aandelen in HVC aan de aandeelhoudende gemeenten en waterschappen toegerekend. Hierdoor valt het aandeel hernieuwbare energie lager uit dan bijvoorbeeld in de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat, die alle hernieuwbare energieopwekking door HVC op Alkmaars grondgebied toekent aan de gemeente Alkmaar. Door alleen uit te gaan van het aandeel dat de gemeente Alkmaar heeft in HVC, wordt voorkomen dat dubbeltellingen ontstaan met andere gemeenten die ook een aandeel claimen van de door HVC opgewekte hernieuwbare energie.

⁸ Alhoewel het offshore windpark niet wordt gerealiseerd op het grondgebied van Alkmaar, wordt een deel van de hernieuwbare energie toch toegeschreven aan Alkmaar omdat de gemeente een belang heeft in het bedrijf dat het park exploiteert.

Figuur 1 - CO₂-uitstoot gemeente Alkmaar en energiegebruik en duurzame energieopwekking 2010-2016



Bron: HVC & BU Duurzame Energie (2018).

In de monitor is geconcludeerd dat de doelen voor het jaar 2020 waarschijnlijk niet worden gerealiseerd. Het gaat zowel om het doelen voor CO₂-reductie, als de doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing.

Tekstkader 6

Eén van de problemen is dat de gemeente relatief veel invloed heeft op haar eigen bedrijfsvoering (verduurzaming gemeentelijk vastgoed en wagenpark, duurzame inkoop), maar minder op bedrijven en woningen die het gros van de CO₂-uitstoot voor hun rekening nemen. Daarbij is in het Coalitieakkoord afgesproken dat grootschalige vormen voor hernieuwbare energieopwekking (zonneweide, wind) niet zijn toegestaan (windenergie is sowieso al moeilijk te realiseren vanwege provinciale regelgeving).

Gemeentelijke beleidsmedewerkers stellen daarbij dat de doelstellingen (20% reductie-20% energiebesparing-20% hernieuwbare energie) vooral bedoeld zijn om een ambitieuze koers te varen, waarbij de gemeente zelf ook inziet dat het een moeilijk opgave is.



H Overige beleidsdocumenten duurzaamheid

H.1 Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt over duurzaamheidsmaatregelen in de gemeente Alkmaar. Deze afspraken richten zich vooral op een energieneutrale gemeentelijke organisatie. Dit geldt voor het vastgoed, het eigen vervoer en het energiegebruik⁹. Ook zijn maatregelen voor het verduurzamen van transport in het Coalitieakkoord opgenomen (zoals verbetering van fietspaden, het verkennen van initiatieven om vrachtverkeer uit de stad te weren¹⁰ en het geschikt maken van lantaarnpalen voor laadpalen). Het Coalitieakkoord ondersteunt ook de Rijksbrede aanpak om bij nieuwbouw te komen tot een aardgasloze woonomgeving. Grootschalige opwekking van hernieuwbare energie (zonneparken en windmolens) op agrarische grond worden niet toegestaan, omdat het volgens de coalitie niet past in het landschap van Alkmaar. Vanuit het Duurzaamheidsprogramma wordt meegeholpen aan de uitvoering van het Coalitieakkoord. Zo levert het programmateam van het Duurzaamheidprogramma expertise aan de afdeling vastgoed bij maatregelen om gebouwen te verduurzamen.

H.2 Het Afvalbeleidsplan 2016-2020 (en de voorganger Afvalbeleidsplan 2010-2014)

Het Afvalbeleidsplan 2016-2020 is opgesteld door Stadswerk072, in samenwerking met de gemeente. In het Afvalbeleidsplan van de gemeente Alkmaar zijn doelstellingen opgenomen voor de gescheiden inzameling van afval. Het doel bedraagt een gescheiden inzamelingspercentage van 60% in 2020 en 75% op de lange termijn. Maatregelen uit het plan zijn omgekeerd inzamelen¹¹ en het plaatsen van containers voor glas en PMD (plastic verpakkingen, metaal en drankenkartons) bij de hoogbouw.

⁹ De afdeling vastgoed is naar aanleiding van het coalitieakkoord stappen gaan zetten naar een energieneutrale gemeentelijke organisatie (nu in fase onderzoek en uitvoeringsplan voor verduurzaming gemeentelijk vastgoed).

¹⁰ Zoals cargohubs.

¹¹ Omgekeerd inzamelen geeft bewoners een prikkel om afval te scheiden. Herbruikbare grondstoffen, zoals plastic, blik en drinkpakken, groente-, fruit- en tuinafval (GFT) en papier, kunnen worden gedeponeerd in de container bij huis, terwijl het restafval dat overblijft naar ondergrondse containers in de buurt gebracht dienen te worden.

Tekstkader 7

Stadswerk072 duurzaamheidsprojecten

Stadswerk072 voert verschillende duurzaamheidsprojecten uit (vaak op eigen initiatief), waaronder duurzame inkoop. Voorbeelden hiervan zijn:

- Stadswerk072 verbruikte jaarlijks 280.000 liter diesel. Nu rijdt het wagenpark op HVO (hydrogenated vegetable oil) dat afkomstig is van frituurvet en CO₂-neutraal is. De meerkosten hiervoor komen uit op ongeveer € 60.000-70.000 jaarlijks. Voor zo'n initiatief moet wel uitleg geven worden aan de gemeente, maar er wordt geen toestemming gevraagd aangezien de meerkosten in dit geval gedekt werden door een meer efficiëntie bedrijfsvoering (kostenbesparing).
- Er wordt gewerkt aan een verplichting voor evenementen (zoals de kermis) om gebruik te maken van de aanwezige ringleiding. Dieselaggregatoren kunnen dan worden uitgebannen. Dit is mogelijk vanwege de aanwezigheid van een gelijkspanningsnet dat een hoge piekbelasting aankan. Dit net maakt het ook mogelijk om elektrische oplaadpunten voor de binnenvaart aan te leggen zonder meerkosten voor netverzwaring.
- Er is een experiment gedaan naar een fietspad buiten de bebouwde kom met straatverlichting dat met detectoren werkt.
- Stadswerk072 wil inzetten op waterstof. Er is besloten om afvalwagens niet meer met dieselmotoren uit te rusten maar over te stappen op brandstofcellen. De verwachting is dat in het vierde kwartaal 2020 in Alkmaar een waterstofsnelaaststation beschikbaar komt en daar wordt het vervangingsprogramma op afgestemd. De voorgenomen vervanging van twee wagens in 2019 wordt uitgesteld naar 2020 om in één keer de stap naar verduurzaming te kunnen maken. Stadswerk072 is voornemens ook garant te staan met een take-or-pay-contract om realisatie van het station dichterbij te brengen. Tot en met 2022 wordt rekening gehouden met de vervanging van zeven tot acht wagens op waterstof.
- Er wordt een proef gedaan met duurzaam asfalt (epoxy) in samenwerking met Dura Vermeer, waardoor het asfalt niet in tien maar in twintig jaar wordt vervangen. Ook wordt er met geluiddempend asfalt geëxperimenteerd met een witte kleur om hittestress tegen te gaan.
- In het kader van klimaatbestendigheid/ruimtelijke adaptie legt Stadswerk072 semipermeabele rioleringsbuizen aan waarmee ingespeeld kan worden op droogte en wateroverlast.
- Projecten gericht op verhogen scheidingspercentage afval (omgekeerd inzamelen).
- Schaftwagens sociale werkvoorziening voorzien met zonnepanelen in combinatie met elektrificeren apparatuur die door deze zonnepanelen wordt opgeladen.

H.3 Groenbeleidsplan Alkmaar 2017-2027

In dit plan is de visie en ambitie beschreven op het openbare groen in Alkmaar. De gemeente zet onder andere in op het behouden en waar mogelijk het uitbreiden van het groen, bijdragen aan waterberging en infiltratie (klimaatadaptatie), bewustwording bij particulieren, tegengaan van hittestress, duurzaam groen en aandacht voor de problematiek van de bodemdaling in veenweidegebieden. Het beheer van de openbare ruimte en maatregelen gericht op klimaatadaptatie worden uitgevoerd door Stadswerk072.

I Kwantitatieve doelen in uitvoeringsprogramma's 2017 en 2018

I.1 Projecten met kwantitatieve doelen in de uitvoeringsagenda 2017

- het aantal woning-equivalenten die aangesloten worden aan het warmtenet (4.300 minimale streefwaarde);
- het aantal woningen dat voorzien is van adviezen voor geluidsisolatie en warmte-isolatie (80 woningen in 2018);
- het percentage particuliere woningeigenaren die in een wijk energiebesparende maatregelen treffen (streven naar 5%);
- het aantal particuliere woningen verduurzamen met tenminste twee stappen in energie-label (minimaal 120 woningen);
- het aantal informatiebijeenkomsten over ontwikkelingen op het gebied van regelgeving, technieken, financiering die vervolgens leiden tot nieuwe initiatieven (minstens twee);
- het aantal laadpalen uitbreiden in de openbare ruimte (van 80 tot 120) en in parkeer-garages (met 20 uitbreiden);
- een uitbreiding van het aantal Eerlijk Winkelen-ondernemers (geen streefwaarde opgenomen).

I.2 Projecten met een kwantitatief doel voor 2018

- het aantal nieuwe woningeenheden dat aangesloten dient te worden op het warmtenet (in de Uitvoeringsagenda 2017 is een aantal gespecificeerd van 500 tot 1.000);
- het aantal agrarische bedrijven die SDE ontvangt (minimaal vijf);
- het aantal bedrijven dat maatregelen heeft genomen in bedrijventerrein Boekelemeer (minstens 20 bedrijven die zon en LED hebben geïnstalleerd);
- het aantal basisscholen die deelnemen aan Energy Challenges 2018-2019 (minstens vier scholen);
- een uitbreiding van het aantal laadpalen (van 120 naar 160);
- duurzame initiatiefnemers (opwek, besparing) belonen door een onderscheiding/award en publiciteit (tenminste zes onderscheidingen uitgereikt);
- tenminste vier nieuwsbrieven over duurzame initiatieven uitgeven;
- tenminste één duurzame Internet of Things-toepassing in 2018, bij voorkeur gekoppeld aan een lopend project in de kanaalzone.

Bijlage 2

Alkmaar, 8 april 2019

Betreft: Ambtelijk wederhoor onderzoek Duurzaamheidsprogramma 2016-2020
Gemeente Alkmaar

Uw kenmerk: 2019/002

Rekenkamer commissie Alkmaar

T.a.v de heer D. Stapel

Geachte heer Stapel,

Hierbij ontvangt u de ambtelijke reactie naar aanleiding van uw brief van 26-3-2019 met betrekking tot het in opdracht van de rekenkamercommissie uitgevoerde onderzoek (bureau CE Delft).

De opmerkingen zijn in onderstaande tekst per pagina weergegeven.

Pagina 5

- 2.1 '20% energiebesparing t.o.v. 2008'

Reactie

Vanwege een gebrek aan gegevens is de referentiedatum i.p.v. 2008 voor alle drie '20%' doelen aangepast naar 2010. Er werd uitgegaan van het 'burgemeestersconvenant 2008' maar de gegevens bleken vervolgens pas beschikbaar vanaf 2010.

Pagina 9

- 2.5 'Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau is van de maatregelen en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt.'

Reactie

De gemeentelijke KPI's en bijbehorende streefwaarden zijn benoemd. 20% minder CO2 uitstoot, 20% minder energieverbruik en 20% opwekking duurzame energie voor 2020. In de gemeentebegroting 2019 staan ook KPI's (aantal aansluitingen op het warmtenet, aantal laadpalen geïnstalleerd, energiebesparing, energiegebruik van woningen, aantal projecten waar circulair bouwen/slopen wordt toegepast, groen energiecontract voor gemeentelijk energieverbruik, afvalscheidingspercentage en aandeel duurzame opwekking)

Kern van de zaak is dat de gemeente 'slechts' een initiërende, organiserende en faciliterende rol vervult. De uitvoering van de duurzaamheidstaken, behalve de verduurzaming van de eigen panden, berust hoofdzakelijk bij derden. Het gaat dan om het bedrijfsleven, burgers en gelieerde instanties zoals RUD, HVC, woningcorporaties, kennis- en onderzoekorganisaties, Stadswerk, Duurzaam Bouwloket etc. De gemeente heeft daarmee een inspanningsverplichting en

alleen voor de eigen panden een resultaatverplichting. Er is gekozen voor een pragmatische instelling, d.w.z. we gaan aan de slag, zonder een rigide P&C cyclus. Dit zou een zeer hoge kostenpost vragen in de zin van meten/monitoring, registratie en rapportage. Dit budget wordt nu besteed aan uitvoering in de praktijk. Het aantonen van een directe causaliteit tussen inspanning door de gemeente en het duurzaamheidsresultaat is vrijwel onmogelijk. Het kan zijn dat de gemeente bijvoorbeeld een voorlichtingsavond geeft over zonnepanelen, waarbij een burger of bedrijf er achter komt dat men beter eerst kan isoleren. Dit resultaat komt dan terecht bij een andere rapportage-item: niet bij duurzame opwekking van energie, maar bij energiebesparing.

Pagina 10

- 3.2 (2e alinea): 'Het potentieel is groot..... bij elkaar'.

Reactie

Diezelfde Nationale Energieverkenning 2017 constateert dat toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht tegen hindernissen aanloopt. Daarom is door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat een tweede lijn gekozen; de informatieplicht.

- 3.2 (tekst in kader 1e alinea): 'In de wet.....af te dwingen'.

Reactie:

Naast de bovengenoemde energiebesparingsplicht komt er voor deze bedrijven een informatieplicht.

Pagina 11

- 3.2 (2^e alinea, eerste zin): 'Het grootste potentieel....kunnen worden'.

Reactie

Het grootste potentieel ligt waarschijnlijk bij bedrijven in de Milieucategorie 3 omdat in die categorie de meeste bedrijven verwacht mogen worden die vallen onder de energiebesparings- en informatieplicht. Op dit moment is er echter geen volledig inzicht in het energieverbruik van bedrijven.

- 3.2 (2e alinea, laatste zin): 'Hier zou ... kunnen worden'. weghalen en vervangen door:

Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Pagina 12

- 3.5 'Terreinen waarop ... worden bezocht) vervangen door:

Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Pagina 13

- 4.1 'Een aandachtspunt is dat het CO2 effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen momenteel nog niet wordt meegenomen in deze monitor'

Reactie

De energiemonitor van de HVC over 2017 was in maart 2019 pas beschikbaar. De cijfers zijn gebaseerd op die van het CBS en Rijkswaterstaat. Het CO2 effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen vaststellen is wellicht mogelijk, maar zou een zeer grote inspanning en daarmee ook kosten vragen. Het meten van CO2 reductie is bijvoorbeeld ook van andere factoren afhankelijk (bijv. koude winter = meer gasverbruik, ondanks toename van isolatiemaatregelen). Ook is de CO2 uitstoot conjunctuurgevoelig. Als je echt KPI's wil bepalen voor de uitvoering van het programma, dan zou je dit niet moeten doen o.b.v. CO2 reductie, maar op meer tastbare resultaten zoals opgenomen in de gemeentebegroting. (zie bovenstaande reactie mbt pagina 9.

- Aantal zonnepanelen geïnstalleerd
 - Aantal woningen geïsoleerd (bijv 2 energielabel stappen)
 - Aantal aansluitingen op warmtenet gerealiseerd
-
- 4.1: 'Ook is er op dit moment nog geen integrale monitor van de kosten van alle duurzaamheidsmaatregelen die in de gemeente worden genomen'.

Reactie

Hier geldt dat er geen eenduidige definitie is van duurzaamheid. Het opstellen van een integrale monitor van de kosten zou ook een onevenredige inspanning en kostenpost met zich meebrengen. 'Niet alles wat je kunt tellen telt mee, en niet alles wat meetelt kun je tellen'.

- 4.1 (laatste alinea) 'Een groot potentieel voor ... milieu-impact hebben.' vervangen door:

Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Bijlagen:

Pagina 24

- Bullit kader m.b.t. de verantwoordelijkheid van de burgemeester voor duurzaamheid: dit is niet opgenomen in de portefeuillevindeling en daarmee niet het geval; bullit verwijderen.

Pagina 31

- de laatste 4 regels (belangrijk...Alkmaar) staan niet in het groenbeleidsplan.

Algemeen:

Het uitvoeringsprogramma 2019 is toegestuurd in november 2018 door Wies Thesingh aan CE Delft maar in de rapportage wordt slechts gesproken over het uitvoeringsprogramma tot en met 2018.

In het contact met de RUD is aangegeven dat de concept tekst voorgelegd zou worden ter commentaar. Dit is niet gebeurd.

Mocht u nog vragen hebben over deze ambtelijke aanvullingen en/of correcties op de tekst, dan kunt u contact opnemen met Peter van den Dries (programmamanager Duurzaam Alkmaar).

Hoogachtend,

Namens de directie,

Drs. L.F.M. Kempers

unitmanager

Reactie op ambtelijk wederhoor

Delft, 11 april 2019

De rekenkamercommissie (RKC) van de gemeente Alkmaar heeft de concept-rapportage van het quick scan onderzoek naar duurzaamheids-programma 2016-2020 op 26 maart 2018 aangeboden voor ambtelijk wederhoor. Op 8 april 2018 ontving de RKC de volgende reactie:

Hierbij ontvangt u de ambtelijke reactie naar aanleiding van uw brief van 26-3-2019 met betrekking tot het in opdracht van de rekenkamercommissie uitgevoerde onderzoek (bureau CE Delft). De opmerkingen zijn in onderstaande tekst per pagina weergegeven.

Pagina 5

- 2.1 '20% energiebesparing t.o.v. 2008'

Reactie

Vanwege een gebrek aan gegevens is de referentiedatum i.p.v. 2008 voor alle drie '20%' doelen aangepast naar 2010. Er werd uitgegaan van het 'burgemeestersconvenant 2008' maar de gegevens bleken vervolgens pas beschikbaar vanaf 2010.

Pagina 9

- 2.5 'Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau is van de maatregelen en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt.'

Reactie

De gemeentelijke KPI's en bijbehorende streefwaarden zijn benoemd. 20% minder CO2 uitstoot, 20% minder energieverbruik en 20% opwekking duurzame energie voor 2020. In de gemeentebegroting 2019 staan ook KPI's (aantal aansluitingen op het warmtenet, aantal laadpalen geïnstalleerd, energiebesparing, energiegebruik van woningen, aantal projecten waar circulair bouwen/slopen wordt toegepast, groen energiecontract voor gemeentelijk energieverbruik, afvalscheidingspercentage en aandeel duurzame opwekking)

Kern van de zaak is dat de gemeente 'slechts' een initiërende, organiserende en faciliterende rol vervult. De uitvoering van de duurzaamheidstaken, behalve de verduurzaming van de eigen panden, berust hoofdzakelijk bij derden. Het gaat dan om het bedrijfsleven, burgers en gelieerde instanties zoals RUD, HVC, woningcorporaties, kennis- en onderzoekorganisaties, Stadswerk, Duurzaam Bouwloket etc. De gemeente heeft daarmee een inspanningsverplichting en alleen voor de eigen panden een resultaatverplichting. Er is gekozen voor een pragmatische instelling, d.w.z. we gaan aan de slag, zonder een rigide P&C cyclus. Dit zou een zeer hoge kostenpost vragen in de zin van meten/monitoring, registratie en rapportage. Dit budget wordt nu besteed aan uitvoering in de praktijk. Het aantonen van een directe causaliteit tussen inspanning door de gemeente en het duurzaamheidsresultaat is vrijwel onmogelijk. Het kan zijn dat de gemeente bijvoorbeeld een voorlichtingsavond geeft over zonnepanelen, waarbij een burger of bedrijf er achter komt dat men beter eerst kan isoleren. Dit resultaat komt dan terecht bij een andere rapportage-item: niet bij duurzame opwekking van energie, maar bij energiebesparing.

Pagina 10

- 3.2 (2e alinea): 'Het potentieel is groot..... bij elkaar'.

Reactie

Diezelfde Nationale Energieverkenning 2017 constateert dat toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht tegen hindernissen aanloopt. Daarom is door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat een tweede lijn gekozen; de informatieplicht.

- 3.2 (tekst in kader 1e alinea): 'In de wet.....af te dwingen'.

Reactie:

Naast de bovengenoemde energiebesparingsplicht komt er voor deze bedrijven een informatieplicht.

Pagina 11

- 3.2 (2e alinea, eerste zin): 'Het grootste potentieel....kunnen worden'.

Reactie

Het grootste potentieel ligt waarschijnlijk bij bedrijven in de Milieucategorie 3 omdat in die categorie de meeste bedrijven verwacht mogen worden die vallen onder de energiebesparings- en informatieplicht. Op dit moment is er echter geen volledig inzicht in het energieverbruik van bedrijven.

- 3.2 (2e alinea, laatste zin): 'Hier zou ... kunnen worden'. weghalen en vervangen door: Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Pagina 12

- 3.5 'Terreinen waarop ... worden bezocht) vervangen door: Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Pagina 13

- 4.1 'Een aandachtspunt is dat het CO2 effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen momenteel nog niet wordt meegenomen in deze monitor'

Reactie

De energiemonitor van de HVC over 2017 was in maart 2019 pas beschikbaar. De cijfers zijn gebaseerd op die van het CBS en Rijkswaterstaat. Het CO2 effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen vaststellen is wellicht mogelijk, maar zou een zeer grote inspanning en daarmee ook kosten vragen. Het meten van CO2 reductie is bijvoorbeeld ook van andere factoren afhankelijk (bijv. koude winter = meer gasverbruik, ondanks toename van isolatiemaatregelen). Ook is de CO2 uitstoot conjunctuurgevoelig. Als je echt KPI's wil bepalen voor de uitvoering van het programma, dan zou je dit niet moeten doen o.b.v. CO2 reductie, maar op meer tastbare resultaten zoals opgenomen in de gemeentebegroting. (zie bovenstaande reactie mbt pagina 9.

- Aantal zonnepanelen geïnstalleerd
- Aantal woningen geïsoleerd (bijv 2 energielabel stappen)
- Aantal aansluitingen op warmtenet gerealiseerd

- 4.1: 'Ook is er op dit moment nog geen integrale monitor van de kosten van alle duurzaamheidsmaatregelen die in de gemeente worden genomen'.

Reactie

Hier geldt dat er geen eenduidige definitie is van duurzaamheid. Het opstellen van een integrale monitor van de kosten zou ook een onevenredige inspanning en kostenpost met zich meebrengen. 'Niet alles wat je kunt tellen telt mee, en niet alles wat meetelt kun je tellen'.

- 4.1 (laatste alinea) 'Een groot potentieel voor ... milieu-impact hebben.' vervangen door: Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen. Bijlagen:

Pagina 24

- Bullit kader m.b.t. de verantwoordelijkheid van de burgemeester voor duurzaamheid: dit is niet opgenomen in de portefeuilleverdeling en daarmee niet het geval; bullit verwijderen.

Pagina 31

- de laatste 4 regels (belangrijk...Alkmaar) staan niet in het groenbeleidsplan.

Algemeen:

Het uitvoeringsprogramma 2019 is toegestuurd in november 2018 door Wies Thesingh aan CE Delft maar in de rapportage wordt slechts gesproken over het uitvoeringsprogramma tot en met 2018. In het contact met de RUD is aangegeven dat de concept tekst voorgelegd zou worden ter commentaar. Dit is niet gebeurd.

Mocht u nog vragen hebben over deze ambtelijke aanvullingen en/of correcties op de tekst, dan kunt u contact opnemen met Peter van den Dries (programmamanager Duurzaam Alkmaar).

Reactie op ambtelijk wederhoor

Het ambtelijk wederhoor heeft in verschillende suggesties voor aanpassing van de bevindingen geresulteerd. De meeste suggesties hebben we verwerkt in het rapport. Hieronder beschrijven we in rood of en hoe de suggesties zijn verwerkt.

Pagina 5

- 2.1 '20% energiebesparing t.o.v. 2008'

Reactie

Vanwege een gebrek aan gegevens is de referentiedatum i.p.v. 2008 voor alle drie '20%' doelen aangepast naar 2010. Er werd uitgegaan van het 'burgemeestersconvenant 2008' maar de gegevens bleken vervolgens pas beschikbaar vanaf 2010.

Dit hebben we aangepast/toegevoegd

Pagina 9

- 2.5 'Door meer streefwaarden op te nemen wordt het voor raadsleden makkelijker om te bepalen wat het ambitieniveau is van de maatregelen en achteraf te controleren of de doelen zijn bereikt.'

De gemeentelijke KPI's en bijbehorende streefwaarden zijn benoemd. 20% minder CO2 uitstoot, 20% minder energieverbruik en 20% opwekking duurzame energie voor 2020. In de gemeentebegroting 2019 staan ook KPI's (aantal aansluitingen op het warmtenet, aantal laadpalen geïnstalleerd, energiebesparing, energiegebruik van woningen, aantal projecten waar circulair bouwen/slopen wordt toegepast, groen energiecontract voor gemeentelijk energieverbruik, afvalscheidingspercentage en aandeel duurzame opwekking)

We hebben de KPI's uit de gemeentebegroting toegevoegd aan de rapportage. Het valt ons hierbij op dat de KPI's voor hernieuwbare energie en energiebesparing uit de gemeentelijke begroting voor 2019 niet in lijn liggen met de doelen uit het burgermeestersconvenant (8% hernieuwbare energie in 2018 in begroting 2019 versus 20% hernieuwbare energie in burgermeestersconvenant). Zonder een aanvullende toelichting waarom deze doelen omlaag zijn bijgesteld kan dit verwarrend werken. Dit onderschrijft de kern van ons betoog dat het nuttig zou kunnen zijn om, geredeneerd vanuit de centrale doelstelling, te bepalen hoe de gemeentelijke maatregelen bijdragen aan de doelen (het liefst zo kwantitatief mogelijk). Hiermee wordt inzichtelijk of de doelen uit het convenant realistisch zijn en hoe gemeentelijk beleid kan bijdragen aan het doelbereik.

Kern van de zaak is dat de gemeente 'slechts' een initiërende, organiserende en faciliterende rol vervult. De uitvoering van de duurzaamheidstaken, behalve de verduurzaming van de eigen panden, berust hoofdzakelijk bij derden. Het gaat dan om het bedrijfsleven, burgers en gelieerde instanties zoals RUD, HVC, woningcorporaties, kennis- en onderzoekorganisaties, Stadswerk, Duurzaam Bouwloket etc. De gemeente heeft daarmee een inspanningsverplichting en alleen voor de eigen panden een resultaatverplichting. Er is gekozen voor een pragmatische instelling, d.w.z. we gaan aan de slag, zonder een rigide P&C cyclus. Dit zou een zeer hoge kostenpost vragen in de zin van meten/monitoring, registratie en rapportage. Dit budget wordt nu besteed aan uitvoering in de praktijk. Het aantonen van een directe causaliteit tussen inspanning door de gemeente en het duurzaamheidsresultaat is vrijwel onmogelijk. Het kan zijn dat de gemeente bijvoorbeeld een voorlichtingsavond geeft over zonnepanelen, waarbij een burger of bedrijf er achter komt dat men beter eerst kan isoleren. Dit resultaat komt dan terecht bij een andere rapportage-item: niet bij duurzame opwekking van energie, maar bij energiebesparing.

We zijn het er mee eens dat de gemeente voor veel thema's vooral een regierol vervult en daarmee vooral een inspanningsverplichting heeft. Dit neemt niet weg dat de gemeente, het liefst zoveel mogelijk samen met partijen, meer indicatoren zou kunnen ontwikkelen (en achteraf meten) om te bepalen of het beleid succesvol is geweest en op welke manier de gemeente vanuit haar regierol bijdraagt aan het realiseren van de centrale doelen. Dit kunnen bijvoorbeeld indicatoren zijn zoals het aantal informatiebijeenkomsten, hoeveel inwoners hier op af komen en of het aantal aanvragen bij het bouwloket. Dit gebeurt al deels, maar zou meer kunnen. Ook wordt daarmee inzichtelijker wat er voor nodig is om de doelen te realiseren.

Daarbij heeft de gemeente op sommige maatregelen wel veel invloed met haar beleid. Gegeven de beperkende voorwaarden voor grootschalige zon en wind, wordt het bijvoorbeeld vrijwel onmogelijk om de ambitieuze doelstelling van 20% voor hernieuwbare energie te realiseren (die ook hoger ligt dan nationale doelstelling). Dit soort inzichten komen nu nog niet naar voren uit de monitoringsrapportage.

In hoeverre de monitoring een te hoge kostenpost met zich meebrengt is uiteindelijk ook een (politieke) afweging. Er zijn gemeenten (bv Ede, Haarlemmermeer) waar relatief veel aandacht aan monitoring wordt besteed.

Pagina 10

- 3.2 (2e alinea): 'Het potentieel is groot..... bij elkaar'.

Reactie

Diezelfde Nationale Energieverkenning 2017 constateert dat toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht tegen hindernissen aanloopt. Daarom is door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat een tweede lijn gekozen; de informatieplicht.

Dit hebben we toegevoegd aan de rapportage

- 3.2 (tekst in kader 1e alinea): 'In de wet.....af te dwingen'.

Reactie:

Naast de bovengenoemde energiebesparingsplicht komt er voor deze bedrijven een informatieplicht.

Dit hebben we toegevoegd

Pagina 11

- 3.2 (2e alinea, eerste zin): 'Het grootste potentieel....kunnen worden'.

Reactie

Het grootste potentieel ligt waarschijnlijk bij bedrijven in de Milieucategorie 3 omdat in die categorie de meeste bedrijven verwacht mogen worden die vallen onder de energiebesparings- en informatieplicht. Op dit moment is er echter geen volledig inzicht in het energieverbruik van bedrijven.

- 3.2 (2e alinea, laatste zin): Hier zou aanvullende duurzaamheidswinst gerealiseerd kunnen worden. . weghalen en vervangen door:

Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Pagina 12

We hebben de zin toegevoegd, maar niet vervangen. Het gaat in onze ogen om aanvullende informatie op de huidige conclusie.

- 3.5 'Terreinen waarop ... worden bezocht) vervangen door:

Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Idem. We hebben de zin toegevoegd, maar niet vervangen. Het gaat in onze ogen om aanvullende informatie op de huidige conclusie.

Pagina 13

- 4.1 'Een aandachtspunt is dat het CO2 effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen momenteel nog niet wordt meegenomen in deze monitor'

Reactie

De energiemonitor van de HVC over 2017 was in maart 2019 pas beschikbaar. De cijfers zijn gebaseerd op die van het CBS en Rijkswaterstaat. Het CO₂ effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen vaststellen is wellicht mogelijk, maar zou een zeer grote inspanning en daarmee ook kosten vragen. Het meten van CO₂ reductie is bijvoorbeeld ook van andere factoren afhankelijk (bijv. koude winter = meer gasverbruik, ondanks toename van isolatiemaatregelen). Ook is de CO₂ uitstoot conjunctuurgevoelig. Als je echt KPI's wil bepalen voor de uitvoering van het programma, dan zou je dit niet moeten doen o.b.v. CO₂ reductie, maar op meer tastbare resultaten zoals opgenomen in de gemeentebegroting. (zie bovenstaande reactie mbt pagina 9).

- Aantal zonnepanelen geïnstalleerd
- Aantal woningen geïsoleerd (bijv 2 energielabel stappen)
- Aantal aansluitingen op warmtenet gerealiseerd

We zijn het ermee eens dat het feitelijke CO₂ effect voor veel gemeentelijke maatregelen moeilijk te bepalen is. Wel zou je de tastbare resultaten (zoals aantal zonnepanelen) kunnen monitoren en hierbij kwalitatief (of indicatief kwantitatief) aangeven op welke manier dat bijdraagt aan CO₂ reductie. We hebben daarom het CO₂ effect tussen haakjes gezet in de samenvatting. Het hoeven niet per sé CO₂ effecten te zijn, maar ook andere resultaten kunnen worden genomitord.

- 4.1: 'Ook is er op dit moment nog geen integrale monitor van de kosten van alle duurzaamheidsmaatregelen die in de gemeente worden genomen'.

Reactie

Hier geldt dat er geen eenduidige definitie is van duurzaamheid. Het opstellen van een integrale monitor van de kosten zou ook een onevenredige inspanning en kostenpost met zich meebrengen. 'Niet alles wat je kunt tellen telt mee, en niet alles wat meetelt kun je tellen'.

De vraag is hoe ver je hier mee wilt gaan. Het is uiteindelijk een (politieke) afweging in hoeverre de inspanningen onevenredig zijn.

- 4.1 (laatste alinea) 'Een groot potentieel voor ... milieu-impact hebben.' vervangen door: Toezicht en handhaving op de nieuwe informatieplicht energiebesparing moet meer inzicht geven in het besparingspotentieel bij bedrijven. De RUD NHN zal daartoe in 2019 voorstellen doen.

Zie eerdere reactie

Bijlagen:

Pagina 24

- Bullit kader m.b.t. de verantwoordelijkheid van de burgemeester voor duurzaamheid: dit is niet opgenomen in de portefeuilleverdeling en daarmee niet het geval; bullit verwijderen.

Aangepast

Pagina 31

- de laatste 4 regels (belangrijk...Alkmaar) staan niet in het groenbeleidsplan.

Verwijderd

Algemeen:

Het uitvoeringsprogramma 2019 is toegestuurd in november 2018 door Wies Thesingh aan CE Delft maar in de rapportage wordt slechts gesproken over het uitvoeringsprogramma tot en met 2018.

We hebben deze niet opgenomen omdat het om een concepttabel ging waar nog opmerkingen in stonden (en we daarom niet wisten of deze al in een openbare rapportage kon worden opgenomen). We hebben deze projecten nu toegevoegd aan de rapportage.

In het contact met de RUD is aangegeven dat de concept tekst voorgelegd zou worden ter commentaar. Dit is niet gebeurd.

We vinden het vervelend dat hier verwarring over is ontstaan. We hebben op 14 februari per mail aangegeven dat we het rapport zouden toesturen zodra deze gepubliceerd zou worden.

Mocht u nog vragen hebben over deze ambtelijke aanvullingen en/of correcties op de tekst, dan kunt u contact opnemen met Peter van den Dries (programmamanager Duurzaam Alkmaar).



Rekenkamercommissie
Vertrouwelijk

Uw kenmerk

-

Uw brief d.d.

06-05-2019

Onderwerp

Ons kenmerk

-

Behandeld door

Peter van den Dries

Telefoonnummer

06-38160986

Bijlagen

-

Datum

21-05-2019

Geachte heer Stapel,

Bij brief van 6 mei 2019 stelt u ons in de gelegenheid een zienswijze te geven op de conclusies en aanbevelingen van de uitgevoerde quick scan naar het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020. De quick scan is in opdracht van de rekenkamercommissie uitgevoerd door het bureau CE Delft.

In algemene zin hebben wij waardering voor de uitgevoerde quick scan. Uw conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek geven ons nog aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Wij kunnen ons grotendeels vinden in de voorgestelde aanbevelingen. Inmiddels werken wij aan een nieuw duurzaamheidsprogramma 2020-2024. Daarin nemen wij uw aanbevelingen zoveel mogelijk over. In dit programma zullen wij de voorgestelde maatregelen concretiseren en monitoren en voorzien van streefwaarden. Hierbij zullen wij aansluiting zoeken bij resultaten die voor de inwoners en bedrijfsleven tastbaar zijn. Wel zijn wij van mening dat de inspanningen die hiermee gepaard gaan niet mogen leiden tot onnodige bureaucratie en in verhouding moeten staan tot de beschikbare middelen. Wij zullen onderzoeken of het mogelijk is een integraal beeld te schetsen van de totale gemeentelijke uitgaven voor duurzaamheid en hoe en op welk moment wij dit aan de gemeenteraad kunnen presenteren. Het inventariseren van quick-wins zal deel uitmaken van het duurzaamheidsprogramma.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders van Alkmaar,

P.M. Bruinooge, burgemeester.

W. van Twuijver, secretaris.

* *bezoekadres*
LANGESTRAAT 97
* *postadres*
POSTBUS 53
1800 BC ALKMAAR

* *bank*
BNG
NL65 BNGH 0285 0275 73
* *www.alkmaar.nl*

* *telefoon*
(072) 548 88 88
* *telefax*
(072) 548 87 77